

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vývoj a komparace programatiky koaličních stran SPOLU v letech 2020-
2023

Development and comparison of the SPOLU coalition parties programs in the
years 2020-2023

Bc. Nikola Jirásková

Vedoucí práce: PhDr. Josef Straceny, CSc.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N D-ZSV

Odevzdáním této diplomové práce na téma Vývoj a komparace programatiky koaličních stran SPOLU v letech 2020-2023 potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. dubna 2024

Tímto bych chtěla poděkovat především svému vedoucímu práce, PhDr. Josefu Stracenému, CSc., za velmi vstřícný přístup, trpělivost a mnoho užitečných rad, které mi při psaní práce předal. V neposlední řadě chci poděkovat svojí rodině, přátelům a kolegům, kteří mi byli po celou dobu oporou.

ABSTRAKT

Cílem této práce je porovnat volební programy jednotlivých stran koalice SPOLU z roku 2017 s volebním programem SPOLU z roku 2021, a zjistit, jak se do programu a politiky SPOLU promítly programy tří koaličních stran. První část práce pokrývá teorii politických stran a systémů politických stran. Dále je pozornost věnována průběhu voleb, volebním výsledkům v letech 2017–2021 a financováním volebních kampaní. Druhá část práce se zabývá vznikem a charakteristikou stran KDU-ČSL, ODS a TOP 09 a vznikem koalice SPOLU. Stěžejním bodem práce jsou pak podkapitoly, ve kterých jsou rozebrány volební programy jednotlivých stran koalice SPOLU a jejich společný program. Programy jsou následně porovnány a je zhodnoceno, která strana daný bod do programu prosadila a jak se ho daří naplňovat ve vládě. Především pomocí komparativní části práce můžeme konstatovat, že ve společném volebním programu se nejvíce prosadily strany ODS a TOP 09. V práci byly použity metody deskripce, komparace a analýzy.

KLÍČOVÁ SLOVA

programatika, koalice, volby, KDU-ČSL, ODS, TOP 09, SPOLU

ABSTRACT

The aim of this thesis is to compare the election programs of the individual parties of the SPOLU coalition from 2017 with the SPOLU election program from 2021, and to find out how the programs of the three coalition parties were reflected in the SPOLU program. The first part of the thesis covers the theory of political parties and political party systems. It describes the election process and the results of the 2017 and 2021 elections, together with financial aspects of the election campaigns. The second part of the thesis deals with the establishment, history and characteristics of KDU-ČSL, ODS and TOP 09 and the inception of the coalition SPOLU. The key element of this work are the chapters, in which election programs of the individual parties of the coalition SPOLU and their joint program are discussed. The programs are then compared and an assessment is made as to which party has contributed individual points into the coalition program and if/how it is being implemented by the resulting government. Based on the comparative part of this work, it can be stated that ODS and TOP 09 had greater influence in forming the joint election program. The methods used in this thesis are description, comparison and analysis.

KEYWORDS

election programs, coalition, elections, KDU-ČSL, ODS, TOP 09, SPOLU

1 Obsah

Úvod	7
1 Politické strany	9
1.1 Kontext politologie a politických stran	9
1.2 Definice politických stran.....	10
1.3 Vznik politických stran.....	11
1.4 Programatika politických stran	12
1.5 Legislativní ukotvení politických stran v právním řádu ČR.....	15
1.5.1 Financování politických stran a politických kampaní	17
2 Systémy politických stran.....	19
2.1 Typologie stranických systémů	19
2.1.1 Duvergerova typologie	19
2.1.2 Blondelova typologie.....	20
2.1.3 Sartoriho typologie	20
2.2 Koalice politických stran	21
3 Volby do Poslanecké sněmovny ČR	23
3.1 Průběh voleb	23
3.2 Volby do Poslanecké sněmovny 2017 a 2021	24
3.3 Finanční aspekt volebních období 2017 a 2021	26
4 Strany koalice SPOLU.....	29
4.1 KDU-ČSL.....	29
4.1.1 Vznik a charakteristika	29
4.1.2 Volební program do PS v roce 2017	30
4.2 ODS	38
4.2.1 Vznik a charakteristika	38

4.2.2	Volební program do PS v roce 2017	40
4.3	TOP 09.....	48
4.3.1	Vznik a charakteristika	48
4.3.2	Volební program do PS v roce 2017	49
5	Koalice SPOLU	60
5.1	Vznik	60
5.2	Volební program do PS v roce 2021	61
6	Komparace volebních programů před a po vzniku koalice	70
	Závěr.....	82
	Seznam použitých informačních zdrojů	84

Úvod

Politické strany KDU-ČSL, ODS a TOP 09 se v roce 2020 domluvily na spolupráci pro volby do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2021, utvořily předvolební koalici SPOLU a volby vyhrály. Strany uvedly jako důvod vzniku skutečnost, že chtějí po 8 letech odstavit hnutí ANO od vlády, přičemž v předvolební koalici mají vyšší šanci ve volbách uspět.

Toto téma jsem si vybrala proto, že se dlouhodobě zajímám o politické dění v České republice. Utvoření předvolební koalice není nic neobvyklého, ale v České republice se předvolební koalici poprvé od samostatného vzniku státu podařilo vyhrát volby. Pokládala jsem si proto otázku, zda mají strany koalice skutečně shodné názory natolik, že potlačily své stranické ambice a jsou spolu ochotny spolupracovat, nebo se jednalo pouze o chytrý předvolební tah, pomocí kterého se jim podařilo voliče přesvědčit, aby získaly jejich hlasy. V době psaní této práce koalice SPOLU překročila polovinu svého volebního období, tudíž mě také zajímalo, jak se jí daří její volební sliby plnit.

Cílem práce je proto prostřednictvím deskripce, komparace a analýzy odpovědět na otázku, jak se promítly do programu a politiky SPOLU programy a plány tří koaličních stran.

Pro napsání této práce bylo kromě teoretické přípravy stěžejní studium volebních programů jednotlivých koaličních stran a samotného programu koalice SPOLU. Nejnáročnějším úkolem pak bylo hledání rozdílů či shody mezi těmito programy, a to zvláště s ohledem na variabilitu řazení témat a jejich zpracování.

První kapitola je věnována teorii politických stran. Uvádí kontext politologie a politických stran, vysvětluje jejich definici a vznik, představuje pojem programatika a legislativní ukotvení politických stran v právním řádu ČR, včetně financování politických stran a politických kampaní.

Druhá kapitola se zabývá systémem politických stran. Rozebírá typologii stranických systémů a koalice politických stran.

Třetí kapitola se věnuje volbám do Poslanecké sněmovny ČR. Přibližuje průběh voleb, volby do Poslanecké sněmovny 2017 a 2021 a finanční aspekt volebních období 2017 a 2021.

Čtvrtá kapitola představuje strany koalice SPOLU, jejich vznik a charakteristiku a popisuje jejich volební programy do sněmovních voleb v roce 2017.

Pátá kapitola přibližuje vznik koalice SPOLU a popisuje její volební program do sněmovních voleb v roce 2021.

Šestá kapitola porovnává programy jednotlivých stran koalice pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017 a koalice SPOLU pro sněmovní volby v roce 2021. Hodnotí, která strana jaký bod do programu prosadila a jak se ho daří naplňovat ve vládě.

V kapitolách věnujících se teorii a systémům politických stran jsem čerpala z odborné literatury, především z knihy Petra Fialy a Maxmiliána Strmisky *Teorie politických stran*, dále z knihy *Úvod do studia politiky*, kterou napsal Miroslav Novák a kolektiv autorů, z knihy *Úvod do současné politologie* od Blanky Říchové, z knihy *Systémy politických stran*, jejíž autorem je Miroslav Novák a z knihy *Politické strany moderní Evropy* od Maxmiliána Strmisky. V částech práce, které se opírají o legislativu, jsem čerpala z webové stránky *Zákony pro lidi*. V kapitolách zabývajících se stranami koalice SPOLU a samotnou koalicí jsem využila jako zdroj volební programy KDU-ČSL, ODS a TOP 09 pro sněmovní volby v roce 2017 a volební program SPOLU pro sněmovní volby v roce 2021. Dále jsem v práci čerpala z dostupných internetových zdrojů, především pak z článků na zpravodajských webech.

1 Politické strany

1.1 Kontext politologie a politických stran

Pro stanovení definice politické strany je nutné vymezit celkový kontext politiky a politických věd. Miroslav Novák se odkazuje v definování moderní koncepce politiky již na Machiavelliho, který oddělil politiku od morálky.¹ Miroslav Novák dále v knize *Úvod do studia politiky* uvádí, s odkazem na Raymonda Arona, že pojem *politika* není snadné definovat. Význam slova *politika* se může lišit i v různých jazycích. Například angličtina pro něj má dva výrazy – *politics* a *policy*. Podle Nováka pak tyto výrazy lze překládat tak, že „*Policy označuje program činnosti nebo činnost jedince, skupiny či vlády týkající se veřejného života (např. politika prezidenta Reagana). Politics znamená oblast činnosti, úsek společenského života, v němž soupeří nebo soutěží různé politiky ve smyslu policy.*“² Mnozí mají za to, že *politika-policy* jako činnost může být ušlechtilá, zatímco *politika-politics* jako systém, ve kterém dochází ke střetům mezi jednotlivci a skupinami, musí být nekalá.³

Novodobý vznik politické vědy vztahuje Říchová ve své knize *Úvod do současné politologie* ke konferenci UNESCO v Paříži v roce 1948. V rámci této konference se mezi účastníky zrodilo vymezení této vědní disciplíny do čtyř základních kategorií, které tvoří podstatu politologie. Jedná se o: „*politickou teorii (politická teorie, dějiny politických teorií), politickou instituci (ústava, forma vlády, regionální a lokální forma vlády, veřejná správa, hospodářské a sociální úkoly státu, srovnávací nauka o institucích), strany, skupiny, veřejné mínění (politické strany, skupiny a svazy, účast občanů na vládě a správě, veřejné mínění) a mezinárodní vztahy (mezinárodní politika, mezinárodní organizace, mezinárodní právo).*“⁴

Dále Říchová vysvětluje rozlišení politických věd podle M. Duvergera, kdy lze politickou vědu vnímat ve vztahu k předmětu jako vědu o státu a jako vědu o moci. Vysvětluje, že věda

¹ NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRIČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. *Úvod do studia politiky*. 2019. Kapitola 2, s. 93.

² Tamtéž. Kapitola 1, s. 41.

³ Tamtéž. Kapitola 1, s. 42.

⁴ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. 2002. Kapitola 1, s. 16.

o státu chápe pojem politický tradičně a spojuje ho se státem, oproti tomu věda o moci je mladší a politickou vědu pojímá širěji.⁵

1.2 Definice politických stran

„*Politická strana*“ je jedním z nejpoužívanějších termínů v politických diskusích. Jeho význam je všem srozumitelný, ale jakmile je potřeba pojem přesně definovat, zjistíme, že to není jednoduché, neboť téměř každý přichází s jinou definicí. I přesto je pojem používán v různých typech společenské konverzace. Rozličné vnímání pojmu politické strany je však spojeno s rozdílnými praktickými důsledky. To vede v soudobé demokratické společnosti často k neporozumění úlohy politické strany. Následkem bývá mnohdy vnímání politických stran v krajních pozicích – na jedné straně stran jako čehosi „božského“, na druhé straně odmítání politických stran jako nepotřebných a pro společnost špatných.⁶

V rámci politologie je velmi obtížné najít jednotnou definici pojmu „politická strana“. Nad definicí není odborná shoda. Pro definování pojmu je vhodné znát původ slova strana. Většina evropských jazyků vychází v pojmenování politické strany z latiny. Petr Fiala a Maxmilián Strmiska ve své publikaci *Teorie politických stran* zmiňují, že „*Označení politické strany je odvozeno od latinského substantiva pars (f.), které znamená díl, část, podíl, stranu atp.*“⁷ Odlišný názor na poli politologie má italský politolog Giovanni Sartori, který vnímá výklad latinského základu *partire* jako „*dělení*“. Toto zdůvodnění je dle politologů Petra Fialy a Maxmiliána Strmisky z hlediska etymologie sporné. Uvádí však, že označení politických stran v několika západoevropských jazycích je od latinského základu skutečně odvozeno – anglicky *party*, francouzsky *parti*, německy *Partei* či italsky *partito*. Petr Fiala a Maxmilián Strmiska vysvětlují původ slova strana v českém jazyce takto: „*České slovo strana nemá s latinským pars nebo partire etymologicky nic společného, protože vychází s praslovanského stor-na a souvisí se slovem stříti od praslovanského základu ster-, který má vztah k latinskému sternere, což znamená prostírat, rozkládat. Slovo strana v češtině je tedy svým původem spíše blízké pojům jako prostor, prostranství, a nikoliv část*

⁵ ŘÍCHOVÁ, Blanka. Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]. 2002. Kapitola 1, s. 18.

⁶ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 1, s. 14.

⁷ Tamtéž. Kapitola 1, s. 15.

nebo díl.“⁸ Význam pojmu strana je v češtině na rozdíl od jiných jazyků nejednoznačný. Pokud k pojmu nedodáme přídavné jméno *politická*, může se jednat o světovou stranu či smluvní stranu. Při výkladu pojmu chybí jasný signál, že jde o část nebo díl. Při interpretaci v jazycích, ve kterých je slovo strana latinského původu, vyplývá, že podobné části tvoří nějaký celek. Při vytváření definice politické strany je podstatné, jak je tento celek (společnost, národ, politický systém, ...) označován autorem.⁹

Říchová na základě kritérií uvedených v odborné literatuře o politických stranách charakterizuje politické strany jako „a) dobrovolné, trvalé, otevřené organizace, jejichž členové mají společné představy a zájmy; b) usilují o politickou moc; c) této moci se snaží dosáhnout prostřednictvím voleb.“¹⁰

K této verzi výkladu pojmu politická strana se přiklání i Petr Fiala a Maxmilián Strmiska ve své knize a odkazují na definici Burkeho, který tvrdí, že se jedná o „seskupení lidí, kteří se spojují, aby společnými silami prosazovali národní zájem, a to na základě nějakého konkrétního principu, na němž se všichni shodují.“¹¹

Český politolog Miroslav Novák ve své publikaci Systémy politických stran definuje politickou stranu jako „organizaci, která se snaží mobilizovat občany okolo politického programu, aby dosáhla politické moci“.¹²

1.3 Vznik politických stran

Politické strany vznikají ve většině zemích Evropy spolu s modernizačními procesy. Miroslav Novák uvádí ve své publikaci čtyři teoretické přístupy k vzniku politických stran – institucionalistický, developmentalistický, historickokonfliktní a funkcionalistický.

Institucionalistický přístup vnímá jako jeden z nejpodstatnějších. Jeho hlavním reprezentantem je francouzský politolog Maurice Duverger, zastávající názor, že politické strany vznikaly spolu s parlamentní politikou. Na jedné straně rozeznává způsob vzniku

⁸ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 1, s. 16.

⁹ Tamtéž. Kapitola 1, s. 16n.

¹⁰ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. 2002. Kapitola 4, s. 89.

¹¹ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 1, s. 18.

¹² NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. 1997. Kapitola 1, s. 24.

politických stran na volební a parlamentní, při kterém dochází od počátku politického systému samovolně k potkávání se a sdružování politiků vyznávajících podobné postoje a názory. Na základě toho dochází ke spojování a sdružování volebních výborů, což vede ke vzniku politických stran. Na straně druhé může být původ stran mimovolební a mimoparlamentní. Strany v takovém případě vznikají samovolně z uskupení mimo parlament a mimo volby. Příkladem mohou být odbory, církve a náboženské sekty, či průmyslové a obchodní instituce.¹³

Developmentalistický přístup tvrdí, že vznik stran je spojen rozvojem v dané oblasti a s modernizací. Jakmile oblast dosáhne svého vrcholu, je možné v souladu s rozvojem státní moci předpokládat vznik nových politických stran. Tuto teorii zastává například italský politolog Joseph La Palombar. Dle tohoto přístupu lze vidět vznik politických stran především v Asii a Africe. Posunu a modernizace dosahují tyto oblasti jinou rychlostí, stejně tak dynamika rozvoje nejen průmyslu, ale i státní moci není na tak vysoké úrovni jako v amerických zemích a zemích Evropy.¹⁴

Dle historickokonfliktního přístupu vznikají strany na základě hlubokého a dlouhodobého konfliktu v celosvětové společnosti tam, kde je potřebné k získání moci a prosazení programu si zajistit podporu obyvatelstva. Významným zástupcem této myšlenky je norský politolog Stein Rokkan. Dle něho vyplývají konflikty na Západě z národní a průmyslové revoluce. Tyto revoluce vedly k rozdělení do dvou dimenzí – teritoriální a funkční. Během národní revoluce dochází ke konfliktu například mezi církví a státem, během průmyslové revoluce například mezi vlastníky a pracujícími.¹⁵

Funkcionalistický přístup se zabývá původem politických stran skrze jejich funkcionalitu a roli, kterou plní. Tento pohled je nejvíce aplikovatelný na české prostředí.¹⁶

1.4 Programatika politických stran

Programatika neboli stranické programy či programy politických stran jsou významným předmětem politologického výzkumu, který se zaměřuje na stranicko-politickou

¹³ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. 1997. Kapitola 1, s. 24.

¹⁴ Tamtéž. Kapitola 1, s. 37n.

¹⁵ Tamtéž. Kapitola 1, s. 38nn.

¹⁶ Tamtéž. Kapitola 1, s. 41.

problematiku. Termín programatika zahrnuje širokou škálu politických programů, které lze detailně analyzovat, a také celou oblast teoretických a metodologických aspektů spojených s programy. Politické programy lze zpravidla rozdělit na exekutivní politické programy a programy politických stran.¹⁷

Exekutivní programatika neboli governmentální politické programy předkládají cíle politických stran v některých základních oblastech politiky. Mohou jimi být například školství, zdravotnictví nebo sociální prostředí, a to jak v národním měřítku, tak i na nižším geografickém stupni. Z hlediska teorie je lze zařadit do dimenze *policy*, jež je součástí obsahového aspektu politiky. Oproti tomu běžné programy politických stran stanovují oblasti, ve kterých se chce politická strana realizovat a jsou pilířem pro politické střetávání. Z hlediska teorie se týkají také dimenze *policy*, avšak spíše bychom je mohli zařadit pod procesní stránku politiky, tedy do oblasti *politics*. Na programy politických stran lze pak nahlížet z formálního a názorového hlediska. Názorové hledisko odráží ideologii dané politické strany.¹⁸

Němečtí politologové Günter Olzog a Hans-J. Liese rozlišují programy do čtyř základních skupin. Programy základní, akční, volební a vládní prohlášení. Programy základní jsou cílová politická stanoviska k obecně závažným tématům ve společnosti. Obsahují základní hodnoty strany. Akční programy formulují konkrétní cíle a opatření v dlouhodobém nebo střednědobém horizontu, typicky v oblastech politického zájmu, jako je školství, energetika a další. Volební programy propagují emocionálně vyjádřená témata, která rezonují společností a mají být konkurenční výhodou v politickém souboji. Vládní prohlášení obsahují konkrétní politické cíle, ale také v nich mohou být zhodnoceny úspěchy, kterých politické strany svou činností ve volebním období dosáhly.¹⁹

Dle Olzoga a Liese lze rozlišit čtyři nejpodstatnější funkce stranických programů: „(1.) *orientace pro politický vývoj*, (2.) *informační pomoc pro voliče*, (3.) *rozlišení (vymezení se)*

¹⁷ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 3, s. 91n.

¹⁸ Tamtéž. Kapitola 3, s. 92n.

¹⁹ FIALA, Petr a MAREŠ Miroslav. *Programatika politických stran*. Politologický časopis. 1998. Kapitola 1, s. 7n.

*oproti ostatním stranám a (4.) integrace členů.*²⁰ S obsáhlejší výčet funkcí programů politických stran přichází Heino Kaack, který rozlišuje vnitřní a vnější působnost programů, neboť politická strana musí mít na jedné straně vliv na veřejnost, ale na straně druhé musí budovat svoji vnitřní strukturu. Mezi funkce programů, které působí na veřejnost, uvádí propagační funkci (oslovuje nové členy a voliče), profilační funkci (vymezuje se vůči ostatním stranám), agitační funkci (připravuje se na střetnutí s ostatními stranami) a operační funkci (vytváří operační základ pro reálné požadavky stran, z kterých začínají s diskusí o konkretizaci politických nároků). Programy mají z hlediska vnitřní struktury dle Kaacka funkci integrační (určuje vykonávání politické funkce a myšlení členů strany), identifikační (ztotožňuje členy se stranou), mocenskou (stává se nástrojem moci pro vedení strany nad organizací a straníky), legitimační (odvolává se na jednání v souladu s programem strany) a stimulační (je předpokladem působení pro vnější agitační funkci na veřejnost). Na základě tohoto výčtu funkcí uspořádal Kaack schéma, v rámci kterého přiřadil funkce ke čtyřem základním typům programů. V schématu je zobrazena i intenzita plnění funkcí. Všechny druhy programů mají jednotlivé funkce, byť v rozdílné míře intenzity.²¹

V programatice jsou formulovány politické názory, na základě kterých dochází k dělení stran ve stranicko-politických typologiích. Klaus von Beym tvrdí, že pouze podle programové analýzy rozlišující mezi hlavními koncepcemi, které poskytují návod k jednání stran, a prostými prozíravými ústupky v programech lze definovat, k jaké „stranické rodině“ strana patří a jaké jsou její cíle. Znamená to, že je programatika pro politickou stranu závazná? Z hlediska právního zcela jistě nikoliv, ovšem neplnění programu může mít pro stranu nepříjemné důsledky. Na tuto skutečnost může poukázat například soupeř ve volebním boji. Liese zmiňuje, že ačkoliv strany vědí, co chtějí, uvědomují si, že vše není proveditelné. V programech tak formulují své cíle v podmiňovacích větách, které je možné si vyložit různě. Umožňuje jim to následně domlouvat kompromisy jak s jinými politickými stranami, tak také uvnitř své vlastní strany.²² Fiala a Strmiska dále ve své knize uvádí: „*Liese píše také o tzv. ‚inflaci demokracie‘ ve stranických programech, kterou rozumí neustálé*

²⁰ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 3, s. 95.

²¹ Tamtéž. Kapitola 3, s. 95n.

²² Tamtéž. Kapitola 3, s. 96n

rozšiřování požadavků na demokratizaci společnosti. Všechny strany podle Lieseho deklarují snahu o dosažení takových cílů jako je ‚kvalitní životní prostředí‘, ‚člověku příznivé metody produkce‘, ‚spolurozhodování jako výraz lidské seberealizace‘. Rozdíly lze spíše než ve vymezených cílech nalézt v prostředcích, kterými jich má být dosaženo.“²³

Pokud politické strany mají odlišné programy, je nutné se zaměřit na oblasti politiky, ve kterých mezi nimi k rozdílům dochází. Americký politolog Arend Lijphart stanovil sedm ideologických dimenzí, v nichž ke střetům dochází – socioekonomická dimenze, náboženská dimenze, městske-venkovská dimenze, zahraničně politická dimenze, dimenze podpory režimu, kulturně-etnická dimenze a postmaterialistická dimenze. Toto dělení lze použít tehdy, kdy rozpor v dimenzi trvá delší dobu, nikoli pokud vyvstal na povrch ve volbách a krátce po nich zmizel.²⁴

1.5 Legislativní ukotvení politických stran v právním řádu ČR

Základní legislativní rámec určují především:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“)
- Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“)
- Zákon č. 424/1991 Sb., Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (dále jen „Zákon o politických stranách“)

Podle čl. 5 Ústavy: „*Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.*“ a podle č. 87, písm. j) téhož předpisu je upravena i možnost k rozhodnutí a mandát ústavního soudu, který rozhoduje: „*o tom, zda*

²³ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 3, s. 97.

²⁴ FIALA, Petr a MAREŠ Miroslav. *Programatika politických stran*. Politologický časopis. 1998. Kapitola 1, s. 10.

*rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony“.*²⁵

Na ustanovení ústavy týkající se politického systému navazuje LZPS, která dle článku 20, odstavce 2 vymezuje právo občanů se shromažďovat a to konkrétně: „*Občané mají právo zakládat též politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich.*“ a zároveň upravuje postavení politických stran jako nezávislého subjektu, kdy podle článku 20, odstavce 4: „*Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu.*“²⁶

Právní předpis, vázaný k výše uvedeným právům občanů, upravuje především náležitosti při vzniku, zániku, zrušení, přerušení, hospodaření stran a státní příspěvky. Podle Zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích jsou politické strany a hnutí (dále jen „politické strany“) právnické osoby a nikdo nesmí být nucen k členství v nich. Členem pak může být pouze fyzická osoba starší 18 let a může být součástí pouze jedné strany. Strany jsou oddělené od státu a jsou zřizované na územním principu. Podle § 6 odstavce 2 zákona o politických stranách musí politická strana provést registraci: „*Návrh na registraci strany a hnutí... podává nejméně tříčlenný přípravný výbor strany a hnutí..., který je oprávněn vyvíjet pouze činnost směřující ke vzniku strany a hnutí. Členy přípravného výboru musí být občané, kteří dosáhli věku 18 let. Návrh na registraci podepíší všichni členové přípravného výboru a uvedou svoje jména a příjmení, data narození a bydliště. Dále uvedou, kdo z členů přípravného výboru je zmocněn jednat jejich jménem. K návrhu na registraci přípravný výbor připojí...*“ požadované dle tohoto zákona.²⁷

Skutečnosti, které nahrazují registraci, definuje Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Podle § 8 odstavce 4: „*Nebylo-li zmocněnci přípravného výboru do 30 dnů od zahájení řízení o registraci doručeno rozhodnutí ministerstva o odmítnutí registrace, strana a hnutí vzniknou dnem následujícím po uplynutí této lhůty; tento den je*

²⁵ Zákony pro lidi: *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.*, Ústava České republiky [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

²⁶ Zákony pro lidi: *Usnesení č. 2/1993 Sb.*, Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

²⁷ Zákony pro lidi: *Zákon č. 424/1991 Sb.*, Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-424>

dnem registrace. Na žádost zmocněnce přípravného výboru mu ministerstvo zašle jedno vyhotovení stanov, na němž vyznačí den registrace.“ Další skutečností nahrazující registraci je rozhodnutí soudu, kdy podle odstavce 6 zmíněného ustanovení: „Pravomocné rozhodnutí soudu, kterým se ruší rozhodnutí ministerstva o odmítnutí návrhu na registraci, tuto registraci nahrazuje. Na žádost zmocněnce přípravného výboru mu ministerstvo zašle jedno vyhotovení stanov, na němž vyznačí den registrace.“ Poslední možností je registrace starších politických stran, a to dle § 21 odst. 1, kdy: „Strany a hnutí, které vznikly podle zákona č. 15/1990 Sb., o politických stranách, nebo jsou za ně tímž zákonem považované, jsou stranami a hnutími podle tohoto zákona.“²⁸

Zánik strany, upravuje § 12 Zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích a vzniká výmazem ze seznamu ministerstva vnitra, zrušení může provést strana na vlastní žádost. Podle § 12 odst. 1 Zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích musí ministerstvo provést průzkum, zda zániku strany nebrání jakékoliv trestní stíhání nebo výkon trestu. Zrušení, dle § 13 téhož zákona může být provedeno na základě vlastního rozhodnutí nebo rozhodnutím soudu. Dále zrušení se stává rozpuštěním strany, sloučením anebo přeměnou na spolek. Dále může být strana zrušena rozhodnutím ústavního soudu.²⁹

1.5.1 Financování politických stran a politických kampaní

Každá politická strana má podle Zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích nárok na státní příspěvek. Podle § 20 odstavce 6 a 7 Zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích je určena výše příspěvků následovně: „Stálý příspěvek činí ročně 6 000 000 Kč pro stranu a hnutí, které získaly v posledních volbách do Poslanecké sněmovny 3 % hlasů. Za každých dalších i započatých 0,1 % hlasů obdrží strana a hnutí ročně 200 000 Kč. Obdrží-li strana a hnutí více než 5 % hlasů, příspěvek se dále nezvyšuje. Příspěvek na mandát poslance nebo senátora činí ročně 900 000 Kč a na mandát

²⁸ Zákony pro lidi: Zákon č. 424/1991 Sb., Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-424>

²⁹ Zákony pro lidi: Zákon č. 424/1991 Sb., Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-424>

*člena zastupitelstva kraje a člena zastupitelstva hlavního města Prahy činí ročně 250000 Kč.*³⁰

V Zákoně o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů (dále jen Zákon o volbách) jsou pak upravena i finanční pravidla volební kampaně. Volební kampaň podle § 16 odst. 1 Zákona o volbách je: *„jakákoliv propagace kandidující politické strany, politického hnutí nebo koalice, jejich kandidáta anebo nezávislého kandidáta nebo volební agitace ve prospěch kandidující politické strany, politického hnutí nebo koalice, jejich kandidáta nebo nezávislého kandidáta, zejména veřejné oznámení určené na jejich podporu anebo sloužící v jejich prospěch, včetně jakékoliv doprovodné akce, za které se poskytne nebo obvykle poskytuje úplata. Za volební kampaň se považuje i sdělení v neprospěch jiné kandidující politické strany, politického hnutí, koalice, jejich kandidáta nebo nezávislého kandidáta.*“ Dále je každá politická strana povinna do 5 dnů od vyhlášení voleb zřídit volební účet u banky na území ČR a prostředky na něm uložené musí být použity k hrazení nákladů kampaně. Výdaje na volební kampaň nesmí podle § 16c odst. 2 přesáhnout 90 000 000 Kč v případě voleb do Poslanecké sněmovny a v případě voleb do Senátu 2 000 000 Kč v případě prvního kola voleb, resp. 2 500 000 Kč v případě, že se kandidát účastní obou kol voleb. Všechny náklady a výdaje musí být dle zákona uveřejněné a veřejně dostupné.³¹

³⁰ *Zákony pro lidi: Zákon č. 424/1991 Sb., Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-424>*

³¹ *Zákony pro lidi: Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů [online]. [cit 2023-11-02] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>*

2 Systémy politických stran

Stranický systém je tvořen jednotlivými politickými stranami a interakcí mezi nimi. Strany mohou vůči sobě vystupovat v pozici koalice nebo opozice. Koaliční strany jsou ty, které spolu v systému kooperují a mohou v případě potřeby tvořit vládní koalici. Opoziční strany jsou pak ideově nebo jinak polarizovány a navzájem soupeří. Obecně lze stranické systémy dělit na demokratické a autokratické. Od toho lze odvodit kapacitu systému co se týče množství a diverzity politických stran a možnosti jejich interakcí.³²

2.1 Typologie stranických systémů

V průběhu historie zaznamenáváme několik pokusů o detailnější typologizaci systémů politických stran, z nichž každý byl více nebo méně ovlivněn dobou svého vzniku.³³ I proto žádná z těchto typologií nebyla obecně přijata jako jediná výchozí.

Nejklasičtějšími z nich jsou pak typologie Duvergerova, Blondelova a Sartoriho.³⁴

2.1.1 Duvergerova typologie

V 50. letech 20. století Maurice Duverger přišel s dělením na monopartismus (systém jediné strany), bipartismus (systém dvou stran) a multipartismus (systém tří a více stran).³⁵

Tento klasifikační systém je však velmi simplistický a nebere v úvahu jiná kritéria než pouhý počet politických stran, což je Duvergerovi ostatními autory často a neprávem vytýkáno. Duverger dále bere v úvahu i další kritéria ovlivňující složení stranických systémů – disciplinovanost jednotlivých stran, jejich vzájemnou závislost, jejich praktičnost, resp. metafyzičnost, a nakonec jejich bipolaritu.³⁶

³² NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRIČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. *Úvod do studia politiky*. 2019. Kapitola 18, s. 628n.

³³ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. 2009. Kapitola 2, s. 139.

³⁴ NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRIČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. *Úvod do studia politiky*. 2019. Kapitola 18, s. 632.

³⁵ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 2005. Kapitola 1, s. 40.

³⁶ NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRIČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. *Úvod do studia politiky*. 2019. Kapitola 18, s. 632nn.

2.1.2 Blondelova typologie

Základním kritériem Blondelovy typologie je vymezení stran v politickém systému podle jejich počtu a velikosti:

1. bipartismus dokonalý – jednoduchý systém, kdy dvě nejsilnější strany získají ve volbách více než 90 % hlasů voličů,
2. systém dvou a půl strany – Blondel definuje, že v tomto systému jsou dvě zcela dominantní strany, a to levostředová a pravostředová, tyto dvě strany jsou silné a jsou doplněny slabší centristickou, nicméně pro sestavení vlády nezbytnou stranu,
3. multipartismus s dominující stranou (nedokonalý) – systém, kdy je zapojeno více politických stran, nicméně nejsilnější strana ve výsledcích dosahuje okolo 40 % hlasů voličů, ale musí skládat vládu s menšími stranami v systému,
4. multipartismus bez dominující strany (čistý) – systém, u kterého je typický větší počet stran, ale žádná z nich nemá dominantní postavení.³⁷

2.1.3 Sartoriho typologie

Na rozdíl od Duvergera a Blondela se Sartori zaměřil více na vztahy mezi jednotlivými stranami. O stranickém systému sám říká, že je „*systémem interakcí vyplývajícím z mezistranické soutěže. To znamená, že ... každá strana je funkcí (v matematickém smyslu) ostatních stran a reaguje, soutěživě nebo jinak, na ostatní strany.*“³⁸

Sartori pracuje při typologii stranického systému s dvěma faktory – formátem systému, tedy počtem stran, fragmentací a typem systému, který je určen polarizací, resp. ideologickou vzdáleností jednotlivých stran. Dále se Sartori zabývá též tzv. relevancí strany. Nezávisle na své velikosti strana může mít buď *koaliční* nebo *vyděračský* potenciál. Má-li ho, je pro stranický systém relevantní.³⁹

³⁷ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 2005. Kapitola 1, s. 40n.

³⁸ SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 2005. Kapitola 2, s. 55.

³⁹ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 2005. Kapitola 1, s. 42n.

Sartori pak typizuje stranické systémy do následujících kategorií:

1. systémy jedné strany – politické systémy, kde vládne pouze jedna politická strana, se silnou ideologií, bez opozice,
2. systémy hegemonické strany – ačkoli jsou v systému připuštěny další strany, vládnoucí strana je neměnná a vykazuje prvky mocenského monopolu,
3. systémy predominantní strany – systém, kde se formuje jedna převládající strana, a to alespoň ve třech volebních vítězstvích, kdy získá většinu mandátů,
4. bipartismus neboli dvoustranické systémy – politický systém v němž soutěží dvě silné politické strany, a tyto dvě strany dokáží samostatně vládnout, poté vzniká tzv. jednobarevná vláda,
5. umírněný multipartismus neboli omezený pluralismus – nejrozšířenější systém s více než dvěma stranami, omezený pluralismus je definován třemi až pěti stranami a funguje na principu koaličního vládnutí,
6. extrémní multipartismus neboli polarizovaný pluralismus – jedná se o systém s více než šesti stranami s přítomností antisystémových stran, bilaterálních opozic, obsazení středové pozice, systém je silně polarizovaný, obsahuje i silnou ideologizaci, silné opoziční strany a silné, mnohdy nesplnitelné cíle,
7. systém atomizovaný – velmi rozdrobený politický systém, bez odpovědnosti žádné dominantní strany.⁴⁰

2.2 Koalice politických stran

Termín koalice vznikl z latinského *co-alescere* – „srůst“. V pluralistických parlamentních systémech je poměrně běžný vznik spojení – koalic politických stran v rámci povolebních vyjednávání za účelem vytvoření rozhodující většiny.⁴¹

Předvolební koalice jsou též v multipartijních systémech známé. Vznikají ale zejména z důvodu překlenutí tzv. uzavírací klauzule, což je minimální stanovené procento volebních

⁴⁰ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 2005. Kapitola 1, s. 42nn.

⁴¹ NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRIČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. *Úvod do studia politiky*. 2019. Kapitola 18, s. 652n.

hlasů potřebné pro vpuštění do skrutinia k rozdělování mandátů.⁴² V tomto případě strany utvoří dohodu ještě před započítáním voleb, do kterých posléze vstupují sice jako stále samostatné strany, ale pod jednotnou hlavičkou.

Vzniknuvší koaliční vlády lze pak rozdělit na minimální vítězné, nebo naopak nadměrné koalice. Jako minimální se označují takové koalice, ve kterých ztráta jediného člena znamená ztrátu většiny. Nadměrné (nebo nadbytečné) koalice tvoří více členů, než je k vytvoření většiny nutné. Takové koalice nejsou paradoxně nijak výjimečné. Podle některých odborníků jejich existence souvisí s vysokou roztržitostí politických stran, která je trendem většiny západoevropských demokracií v posledním půlstoletí.⁴³

⁴² LEBEDA, Tomáš. *Hlavní proměnné proporčních volebních systémů*. Sociologický časopis. 2001, roč. 37, čís. 4, s. 440n, ISSN 0038-0288 [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2001/04/03.pdf>

⁴³ NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRIČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. *Úvod do studia politiky*. 2019. Kapitola 18, s. 654nn.

3 Volby do Poslanecké sněmovny ČR

3.1 Průběh voleb

Průběh, podmínky, práva a povinnosti jednotlivých účastníků voleb do Parlamentu České republiky (dále jen „parlament“) upravuje Zákon o volbách. Podle § 1 odst. 2 tohoto zákona: *„Do Parlamentu České republiky se volí na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se volí podle zásad poměrného zastoupení, do Senátu Parlamentu České republiky se volí podle zásad většinového systému.“* Volby jsou organizovány v zákonem stanovených dnech, a to podle § 1 odst. 4 téhož zákona, a to tak, že: *„Volby do Parlamentu České republiky se na území České republiky konají ve 2 dnech, kterými jsou pátek a sobota. První den voleb začíná hlasování ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin. Druhý den voleb začíná hlasování v 8.00 hodin a končí ve 14.00 hodin.“*⁴⁴

Voličem ve volbách do parlamentu je podle Zákona o volbách občan České republiky, který alespoň druhý den voleb dosáhl 18 let. Na volebním právu jsou omezeny osoby s omezením osobní svobody z důvodu ochrany zdraví anebo omezené svéprávnosti. Hlasování je rozděleno do jednotlivých okrsků, které mohou být na území České republiky i mimo ni. V případě, že se volič nemůže dostavit k volbám ve svém volebním okrsku, může podle zmocnění § 6a Zákona o volbách požádat o vydání voličského průkazu, a to nejpozději 7 dní před dnem voleb. Voličský průkaz jej poté opravňuje k volbám do Poslanecké sněmovny v jakémkoliv okrsku nebo do Senátu, kde má volič trvalý pobyt.⁴⁵

Zákon o volbách podle § 7 upravuje volební orgány, kterými jsou Stálá volební komise, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Český statistický úřad, krajské úřady a magistrát hlavního města Prahy (dále „krajské úřady“), obecní úřady, případně městské

⁴⁴ Zákony pro lidi: *Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů* [online]. [cit 2023-11-02] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>

⁴⁵ Zákony pro lidi: *Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů* [online]. [cit 2023-11-02] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>

části, starosta obce, zastupitelský úřad, okrsková volební komise nebo zvláštní okrsková volební komise pro volby do Poslanecké sněmovny.⁴⁶

Stálá volební komise podle pravomocí udělených § 8 Zákona o volbách je mimo jiné hlavní koordinačním a přípravným orgánem voleb, dále vykonává dohled nad zabezpečenými úkony během průběhu voleb, losuje čísla volebních lístků, vyhláší výsledky a sděluje se příslušné komoře Parlamentu. Ústředním orgánem státní správy v oblasti voleb je podle § 9 ustanoveno Ministerstvo vnitra, které je odpovědné, v rozsahu stanoveném zákonem, za řízení organizace a průběhu voleb a řeší případné stížnosti. V případě voleb konaných mimo Českou republiku zajišťuje tuto přípravu, koordinaci a zajištění výsledku Ministerstvo zahraničních věcí, které má uděleno oprávnění k tomuto výkonu podle § 10 téhož zákona. Systém zajišťování a zpracování výsledků, případného programového vybavení, zabezpečuje Český statistický úřad, který je zákonem určen jako garant při zpracovávání výsledků voleb v jednotlivých okrscích. V nich poté průběh voleb zajišťuje soustava orgánů státní správy, a to krajský úřad, obecní úřad a jiné formy státní správy. Ostatní volební orgány zajišťují správný průběh voleb v daném okrsku.⁴⁷

3.2 Volby do Poslanecké sněmovny 2017 a 2021

Volby proběhly v řádných termínech. V roce 2017 muselo dojít na základě usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 19. listopadu NSS Vol 58/2017 – 173 k přepočtu výsledků voleb ve Středočeském kraji. V tabulce č. 1 jsou údaje přepočítané výsledky za rok 2017 a řádné výsledky z roku 2021 pro strany, které získaly alespoň 5 % volebních hlasů.

⁴⁶ *Zákony pro lidi: Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů* [online]. [cit 2023-11-02] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>

⁴⁷ *Zákony pro lidi: Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů* [online]. [cit 2023-11-02] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>

Tabulka 1 – Výsledky voleb do poslanecké sněmovny v roce 2017 a 2021, zpracování vlastní

2017 ⁴⁸		2021 ⁴⁹	
Volební účast	60,84	Volební účast	65,43
Volební strana	Podíl hlasů	Volební strana	Podíl hlasů
ANO 2011	29,64 %	SPOLU	27,79 %
ODS	11,32 %	ANO 2011	27,12 %
Česká pirátská strana	10,79 %	PIRÁTI a STAROSTOVÉ	15,62 %
SPD	10,64 %	SPD	9,56 %
KSČM	7,76 %		
ČSSD	7,27 %		
KDU-ČSL	5,8 %		
TOP 09	5,31 %		
STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ	5,18 %		

Graf č. 1 zobrazuje výsledky voleb jednotlivých stran budoucí koalice SPOLU v jednotlivých volebních letech s označením pořadí, na kterém se jednotlivé strany umístily. V posledním roce 2021 je zobrazeno 1. místo ve volbách jako koalice SPOLU. Z grafu je patrné, že prvenství si dlouhodobě udržuje ODS, kontinuálně stálé pořadí v letech 1996 až 2006 zaujímá strana KDU-ČSL. Po vzniku TOP 09 docházelo k propadu v pořadí a koaliční dohoda pomohla k vítězství stran na prvním místě ve volbách v roce 2021.

⁴⁸ Volby.cz: *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps?xjazyk=CZ>

⁴⁹ Volby.cz: *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>

Graf 1 Pořadí umístění stran koalice SPOLU ve volbách od roku 1996, zpracování vlastní⁵⁰

3.3 Finanční aspekt volebních období 2017 a 2021

Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí zveřejňuje pravidelně závěrečné zprávy k hospodaření na volebních účtech. Každá politická strana, která se zúčastní voleb do Poslanecké sněmovny je povinna zveřejňovat jednotlivé náklady na volební kampaň. Tabulka č. 2 zobrazuje celkové financování náklady politických stran ve volbách v roce 2017 v porovnání s rokem 2021, kdy politické strany kandidovaly v koalici SPOLU.

⁵⁰ Volby.cz: *Výsledky voleb a referend.* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.volby.cz>

Tabulka 2 - Porovnání výdajů na volební kampaň jednotlivých stran a koalice SPOLU v letech 2017 a 2021, zpracování vlastní

	Výdaje na volební kampaň (v Kč)	
	2017 ⁵¹	2021 ⁵²
KDU-ČSL	55 620 782,02	x
ODS	82 693 738,33	x
TOP 09	74 843 966,39	x
SPOLU	x	89 773 505,08

Přehled státního financování v celkové výši nad 1 000 000 Kč podle Zákona o politických stranách je zobrazen v tabulce č. 3. Barevně jsou v tabulce označeny strany, které získaly 5 % hlasů ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 a zároveň jsou dále barevně odlišeny politické strany koalice SPOLU. V tabulce jsou zohledněny příspěvky za rok 2021, včetně příspěvků na úhradu volebních nákladů.

⁵¹ Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí: *Zprávy o financování volební kampaně Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2017* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.udhpsch.cz/zpravy-o-financovani-volebni-kampane-ps-2017-otevrena-data>

⁵² Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí: *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, konané na podzim 2021* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://zpravy.udhpsch.cz/zpravy/ps2021>

Tabulka 3 - Přehled státního příspěvku u politických stran, nad 1 000 000 Kč, zpracování vlastní⁵³

Název politické strany, politického hnutí	Příspěvek na činnost	Příspěvek na podporu činnosti pol. institutu	Příspěvek na úhradu volebních nákladů za volby do PSP	Příspěvky za rok 2021 celkem
Celkem	493 195 564,67	33 818 070,97	514 997 000,00	1 042 010 635,64
ANO 2011	131 300 000,00	13 130 000,00	145 814 000,00	290 244 000,00
ODS	77 863 888,89	7 786 388,89	82 164 775,00	167 815 052,78
Česká pirátská strana	44 700 000,00		58 138 338,46	102 838 338,46
SPD	38 250 000,00		51 391 000,00	89 641 000,00
KDU-ČSL	43 963 888,89	4 396 388,89	37 347 625,00	85 707 902,78
STAN	36 712 500,00		25 839 261,54	62 551 761,54
TOP 09	28 403 471,89	2 840 347,19	29 878 100,00	61 121 919,08
ČSSD	32 616 129,00	3 261 613,00	25 039 700,00	60 917 442,00
KSČM	24 033 333,00	2 403 333,00	19 381 700,00	45 818 366,00
PŘÍSAHA – občanské hnutí Roberta Šlachty	2 350 000,00		25 156 200,00	27 506 200,00
Trikolora Svobodní Soukromníci	250 000,00		14 846 300,00	15 096 300,00
Starostové pro Liberecký kraj	7 300 000,00			7 300 000,00
SENÁTOR 21	2 700 000,00			2 700 000,00
Strana zelených	2 592 204,00			2 592 204,00
Hradecký demokratický klub	1 650 000,00			1 650 000,00
SNK Evropští demokraté	1 250 000,00			1 250 000,00
Nestraníci	1 150 000,00			1 150 000,00
Společně pro kraj	1 049 732,00			1 049 732,00
JIHOČEŠI 2012	1 000 000,00			1 000 000,00

Na základě dohody stran koalice SPOLU byl společný příspěvek 149 390 500 Kč na úhradu volebních nákladů rozdělen mezi jednotlivé strany následovně: ODS – 82 164 775 Kč (55 %), KDU-ČSL – 37 347 625 Kč (25 %), TOP 09 – 29 878 100 Kč (20 %).

⁵³ Ministerstvo financí: *Příspěvky ze státního rozpočtu uhrazené politickým stranám, politickým hnutím a koalicím v roce 2021* [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/podpora-z-narodnich-zdroju/politicke-strany-a-hnuti/prispevky-vyplacene-politickym-stranam-p-46509>

4 Strany koalice SPOLU

4.1 KDU-ČSL

4.1.1 Vznik a charakteristika

Politická strana KDU-ČSL byla založena jako Československá strana lidová v roce 1919. Vznikla sloučením několika katolických politických organizací, které se angažovaly v období Rakousko-Uherska. Československá strana lidová sehrála významnou roli v období první republiky, kdy byla několikrát součástí vládní koalice a přispěla tak k utváření československého státu. Během druhé republiky strana vstoupila do Strany národní jednoty, čímž dočasně zanikla. Po německé okupaci se lidovci účastnili domácího odboje. Po druhé světové válce se Československá strana lidová stala součástí komunisty vytvořené Národní fronty. Převzetím moci v zemi komunisty se do vedení Československé strany lidové dostali lidé spolupracující s KSČ. Ve straně proběhly rozsáhlé čistky a samostatná politika lidovců de facto na dalších 40 let skončila. S pádem komunistického režimu došlo k demokratizačnímu přerodu i v samotné Československé straně lidové. V roce 1992 se strana sloučila s hnutím Křesťanské a demokratické unie, čímž došlo ke změně názvu strany na Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová.⁵⁴ Ve 2. polovině 90. let se strana snažila za účelem zvýšení koaličního potenciálu prezentovat jako středopravicová. To jí umožnilo být v letech 2002 – 2006 součástí levostředových vlád a v letech 2006 – 2009 pravostředových vlád. Nejednoznačný názor na to, zda má KDU-ČSL spolupracovat s občanskými nebo sociálními demokraty, ještě více prohloubil vnitřní spory, které mnohdy sahají do doby před rokem 1989. Toto vnitřní napětí se projevilo i v neustálém střídání předsedů strany a v roce 2009 i odchodem některých středopravě orientovaných členů strany.⁵⁵

Dlouholetá krize KDU-ČSL vyvrcholila v roce 2010, kdy strana neuspěla ve volbách do poslanecké sněmovny. Dosáhla pouhých 4,3 % hlasů, čímž nepřekročila volební klauzuli a do poslanecké sněmovny se poprvé nedostala. Mimo poslaneckou sněmovnu však

⁵⁴ KDU-ČSL: *Historie* [online]. [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/historie>

⁵⁵ HLOUŠEK, Vít a KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. 2010. Kapitola 7, s. 169n.

nezůstala příliš dlouho. Hned v následujících volbách v roce 2013 získala zpět důvěru voličů, když se mohla těšit ze zisku 6,78 %. Po volbách vstoupila do vlády s hnutím ANO 2011 a stranou ČSSD.⁵⁶

Ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2017 dosáhla KDU-ČSL výsledku 5,8 %.⁵⁷ Koaliční smlouvu po volbách podepsalo hnutí ANO se stranou ČSSD. Vzhledem k tomu, že společně tyto subjekty měly pouze 93 poslanců, jednalo se o menšinovou vládu. Toleranci této vlády přislíbila podpisem dohody strana KSČM.⁵⁸ KDU-ČSL tak zůstala po těchto volbách v opozici.

KDU-ČSL je konzervativní stranou, která se hlásí k odkazu evropské kultury a křesťanským hodnotám a principům. Na svých stránkách uvádí, že: „*Politická strana je pro nás společenstvím lidí, kteří se dobrovolně a nezištně chtějí podílet na budování našich obcí, regionů a této země, kteří usilují o její demokratickou, svobodnou a sociálně soudržnou společnost zachovávající ty nejlepší evropské tradice křesťanské civilizace a kultury. Jsme stranou středopravou se silným sociálním akcentem.*“⁵⁹

4.1.2 Volební program do PS v roce 2017

KDU-ČSL vstoupila do voleb do poslanecké sněmovny v roce 2017 s heslem *ZODPOVĚDNĚ pro společný domov. Řešení pro tři generace a jednu společnou budoucnost České republiky.*

Volební program obsahuje úvod, 17 tematických kapitol a doslov.

V úvodu programu tehdejší předseda strany Pavel Bělobrádek sděluje: „*V názvu našeho volebního programu se odrážejí tři staré dobré konzervativní hodnoty: zodpovědnost za sebe a svou rodinu, solidarita s těmi, kteří si nemohou pomoci sami a úcta k našemu domovu,*

⁵⁶ KDU-ČSL: *Historie* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/historie>

⁵⁷ Volby.cz: *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017.* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

⁵⁸ ČT24: *ANO podepsalo koaliční smlouvu s ČSSD i dohodu s KSČM. Podívejte se, k čemu se strany zavazují.* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2533984-ano-podepise-koalici-smlouvu-i-dohodu-o-toleranci-s-kscm>

⁵⁹ KDU-ČSL: *Kdo jsme* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>

*České republice.*⁶⁰ Českou republiku přirovnává k třígeneračnímu domu, jehož základy tvoří hodnoty, tradice a kultura, a střechu demokratické instituce, jejichž úkolem je ochrana svobody, zajištění bezpečnosti a umožnění obyvatelům usilovat o štěstí a prosperitu. Jako priority strany zmiňuje lepší podmínky pro rodiny, kvalitnější školství a podporu vědy, dostupnou kvalitní zdravotní péči, vyšší mzdy a penze, práci i pro hendikepované, bezpečí a spravedlnost. Zdůrazňuje, že KDU-ČSL není populistickou ani extremistickou stranou. Program strany je zaměřen na silnou střední třídu, je proevropský a prozápadní.

V kapitole **Podpora rodiny** strana uvádí, že by ráda podpořila pracující rodiče prostřednictvím daňových úlev, konkrétně zvýšením roční slevy na poplatníka a navýšením slevy na děti v rámci daní. Dále se zavazuje vytvořit vhodné socioekonomické podmínky pro prosperitu rodin. Jejím cílem je zajistit finanční stabilitu rodin, umožnit skloubení rodinného a pracovního života a poskytovat péči o děti a seniory, aby rodiny měly dostatek času pro osobní rozvoj a zlepšení rodinných vztahů. Dále by KDU-ČSL chtěla podpořit rodiny nižšími odvody v důchodovém systému a vyššími penzemi pro pracující rodiče či zavést společné důchodové pojištění manželů. Obce a města plánuje podporovat v jejich snaze o vytvoření cenově dostupného bydlení s regulovanými nájmy pro mladé rodiny a seniory.

V rámci **hospodářské politiky** strana prosazuje a podporuje principy sociálně tržního hospodářství. Jasně uvádí, že chce připravit Českou republiku na přijetí eura. Za důležité považuje reformu institucí jako je Česká exportní banka, Exportní garanční a pojišťovací společnost, Českomoravská záruční a rozvojová banka a Czechinvest. Systém čerpání evropských fondů považuje za ne příliš funkční a byrokratický, proto chce prosadit jeho zjednodušení a celý proces urychlit a zefektivnit. Souhlasí s názorem, aby nadnárodní firmy danily své zisky tam, kde vznikají. Dále chce KDU-ČSL prosadit zrušení elektronické evidence tržeb (EET) u malých podnikatelů – neplátců DPH a u nestátních neziskových organizací. Před tím, než bude zavedena třetí a čtvrtá vlna EET, bude strana požadovat důkladné zhodnocení, jak předchozí vlny fungovaly a jak ovlivnily ekonomickou situaci. Za důležité považuje též elektronizaci státní správy, konkrétně chce usilovat o možnost úhrady

⁶⁰ Volební program KDU-ČSL pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/program.aspx>

a administrace části plateb a odvodů státu (daně, sociální pojištění) pouze s jedním orgánem státní správy. V dlouhodobém horizontu chce dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu. Počet státních zaměstnanců nechce nadále zvyšovat, stejně tak nechce po následující 2 roky zvyšovat provozní části rozpočtů ministerstev a ústředních orgánů státní správy. Strana by ráda více investovala do dopravní, datové a technické infrastruktury. Vyšším počtem investic by chtěla podpořit export, vědu, výzkum a inovace. Po vzoru Norského státního fondu v KDU-ČSL navrhuje vytvořit Český národní fond budoucnosti, kam budou směřovány zisky a daňové výnosy z těžby nerostného bohatství České republiky. To by dle nich mělo přispět k maximální míře zpracovávání českého přírodního bohatství a surovin (uhlí, uran, štěrkopísky, lithium, wolfram, měď, ...) na území ČR.

V oddíle **Vzdělávání, školství a sport** strana uvádí, že by ráda do roku 2021 prosadila zvýšení průměrné mzdy pedagogických pracovníků na úroveň 130 % průměrné mzdy v národním hospodářství. Plánuje vyhodnotit společné vzdělávání a zachovat speciální školy. Podporu slibuje mimořádně nadaným žákům. Zaměstnáváním odborníků, znalců jazyků či uměleckých mistrů by chtěla vyřešit nedostatek učitelů v některých oborech. Potřebnou kvalifikaci by mohli získat na pedagogických fakultách. Dále chce zajistit dostatek míst v mateřských školách pro děti od 3 let. Již však neuvádí, jak tohoto cíle chce dosáhnout. Kvalitní základní školství chce zajistit modernizací prostředí, podporou řešení sociálně-patologických jevů či nabídkou atraktivního mimoškolního vzdělávání s důrazem na praxi. Strana dále podporu fungování škol s nižším počtem žáků, např. v malých obcích. Ráda by také změnila způsob psaní přijímacích zkoušek na střední školy. Prosadila by jejich elektronizaci. Branná výchova, sport, praktické vzdělávání, finanční gramotnost či zvyšování povědomí o národní kultuře – to vše by mělo být zahrnuto v novém předmětu „*Praktická připravenost pro život*“, který by KDU-ČSL chtěla zavést do škol. Zaměří se také na větší jazykovou gramotnost obyvatel tím, část dětských televizních pořadů bude vysílána v cizím jazyce a u filmů bude klást důraz na zachování jejich původního znění a užití titulků. Dále chce prosadit reformu financování církevních a soukromých škol. Reformovat chce také pedagogické fakulty. Hovoří o zajištění exkluzivního prostředí, odborníků s praxí, moderní techniky a pedagogických trendů. Důraz bude klást na spolupráci mezi jednotlivými pedagogickými fakultami. Její podporu budou mít zájmová mládežnická sdružení a neprofesionální sportovní oddíly jako jsou Orel nebo Sokol.

Sociální politika je jedním z hlavních témat KDU-ČSL. Zajištění vlastního bydlení chtějí podpořit zvýhodněnými hypotékami dle počtu vyživovaných dětí. Část úroků by byla umořena státním příspěvkem za každé vyživované dítě. Vyplácení dávek by mělo probíhat na základě jasně stanovených podmínek, které budou uvedené i v rozhodnutí o dávce, a budou dále motivovat příjemce k požadovanému jednání. Motivace k práci by měla snížit počet dlouhodobě nezaměstnaných, kteří žijí ze sociálních dávek. K dosažení tohoto cíle by měly přispět také přísnější kontroly nelegálního zaměstnávání. Minimální mzdu chce strana zvýšit max. do 40 % průměrné mzdy. Zaměstnavatele včetně státu a veřejné správy chce povzbudit k rozvoji flexibilních a částečných úvazků a netradičních pracovních forem, zejména pro rodiče malých dětí, osoby pečující o blízké členy rodiny a osoby před důchodem. Dále plánuje podpořit na lokální a finanční úrovni větší dostupnost předškolní a rané péče o děti. Pro děti bez rodinného zázemí a pro ty, kteří se ocitnou bez zázemí dočasně, ponechá beze změny dostupná pobytová zařízení. Sociální služby by měly být dostupné všem bez ohledu na to, v jaké části republiky žijí, proto se KDU-ČSL zavazuje zajistit dostatečnou pobytovou i terénní kapacitu služeb. Zároveň se bude snažit o vyrovnání mzdových podmínek v neziskovém sektoru pomocí legislativních a rozpočtových opatření, včetně nařízení vlády a zvýšením finančních zdrojů. Strana se zavazuje k odstranění posledních diskriminačních a demotivačních prvků v legislativě, které brání většímu uplatnění osob se zdravotním postižením na volném trhu práce, zejména na nechráněném trhu práce. Plánuje přepracovat hodnocení závislosti tak, aby lépe reflektovalo různé typy zdravotního postižení a finančně posílit ty s třetím a čtvrtým stupněm závislosti. Rovněž bude vytvářet komplexní síť adiktologických služeb na národní úrovni, zajistí koordinaci adiktologické politiky a pomůže aktivním uživatelům drog.

Velice krátce se ve svém programu lidovci zmiňují o **Řešení migrační vlny**. Regulace migrace a eliminace ilegální migrace chtějí docílit zvýšením příspěvku do programů rozvojové pomoci. Aby byla v Evropské unii zajištěna bezpečnost, měly by její členské státy úzce spolupracovat při ochraně vnějších hranic.

V kapitole **Obrana a bezpečnost** uvádí nutnost nadále bojovat s dezinformačními kampaněmi a islamistickou propagandou a levicovým i pravicovým extremismem. Mobilizační systém musí projít reformou tak, aby byla zaručena skutečná schopnost

rychlého nasazení Armády České republiky v bojových situacích. K tomu zcela jistě přispěje i navýšení počtu profesionálních vojáků a příslušníků Aktivních záloh. KDU-ČSL podporuje aktivní členství České republiky v NATO. Výdaje na obranu by proto měly být nejpozději do roku 2024 pravidelně zvyšovány na úroveň 2 % HDP. Lidovci jsou toho názoru, že by měly být vybudovány pohraniční a pobřežní stráže EU.

V oblasti **zahraniční politiky** se strana věnuje zejména evropskému prostoru. Členství v Evropské unii je pro ni významné zejména pro společné hodnoty vycházející z židovsko-křesťanských kořenů, principy demokracie, svobodu, spravedlnost, rovnoprávnost a solidaritu. Židovsko-křesťanské kořeny států Evropské unie považuje za natolik důležité, že nesouhlasí se vstupem Turecka do unie. Turecko má být strategickým partnerem, nikoliv členem. Česká republika má být aktivní v prosazování svých zájmů. Měla by prohlubovat spolupráci s USA v oblasti obrany, kybernetické bezpečnosti, vědy a výzkumu. USA je dle lidovců pro ČR strategickým spojencem a hlavním garantem bezpečnosti v NATO. Zasadují se též o prohlubování spolupráce s Německem v oblasti politiky, ekonomiky, kultury, průmyslu 4.0 a dopravě. V prohlubování politické, ekonomické, společenské a kulturní spolupráce chtějí pokračovat i se zeměmi Visegrádské čtyřky a dalšími zeměmi regionu ve formátu V4+. Ochrana demokracie, lidských práv a práv menšin je pro stranu velmi důležitá. Zejména citlivou záležitostí je pro ni postavení a perzekuce křesťanů na Blízkém východě, v severní Africe, KLDR a Číně. Jejich ochranu proto chtějí vtělit do jednotné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

V oddíle **Věda a výzkum** si strana stanovuje za cíl zvýšení investic podnikatelské sféry do výzkumu a vývoje. Toho chce dosáhnout posílením motivace ke spolupráci mezi soukromým a veřejným sektorem. Věda, výzkum a investice by měly být lépe financovány ze strany státních institucí. To podpoří jejich stabilitu a dlouhodobost.

V úvodu kapitoly **Informatika** KDU-ČSL uvádí, že zruší Ministerstvo pro místní rozvoj a vytvoří ministerstvo vědy a informatiky. Dosavadní agendu Ministerstva pro místní rozvoj převezmou ostatní ministerstva. V oblasti kybernetické bezpečnosti by měl stát spolupracovat na nadnárodní úrovni. V nezbytně nutných případech pro ochranu obyvatel podporují lidovci i zodpovědnou kontrolu internetové sítě. Materiály kulturní a historické povahy by měly být digitalizovány a zpřístupněny veřejnosti. Vyšší míra digitalizace by

měla propojit i veškeré registry veřejné správy tak, aby si občan, podnikatel a stát mohli data sdílet mezi sebou. U datových služeb telekomunikačních operátorů se zavazují prosadit jejich zlevnění. Internetové připojení by mělo být dostupné co nejvyššímu počtu obyvatel. Rychlý internet (100 MB) by pak měl být zaveden v každé vesnici.

V kapitole **Energetika** si KDU-ČSL uvědomuje důležitost zajištění energetické bezpečnosti. Neuvádí však, jak jí chce dosáhnout. Plánuje podporovat elektromobilitu či instalaci fotovoltaických panelů na střechách zemědělských budov. V případě, že budou stávající jaderné elektrárny uznané z hlediska pořízení a následného provozu, souhlasí s jejich rozšířením.

V rámci **dopravy** by lidovci chtěli vytvořit jednotný národní tarifní a odbavovací systém. Ten by umožnil cestujícím na jeden jízdní doklad využít služby vícero dopravců. Nemělo by se jednat o zcela nový systém, pouze by chtěli zdokonalit systém stávající. Akční plán a konkrétní strategická koncepce by měla pomoci odvést dopravu z měst a obcí urychlením dobudování silniční páteřní sítě a obchvatů měst a obcí. Rozvoj železniční dopravy plánuje KDU-ČSL podpořit výstavbou terminálů a veřejných překladišť silnice – železnice – voda či budováním nových železničních tratí a modernizací stávajících pro rychlost 200 km/h a více. Aby byla železniční doprava pro veřejnost atraktivnější, bude strana prosazovat revitalizaci nádraží, rychlou obnovu vlakových souprav a budování přestupních terminálů či odstavných ploch P+R. Bezpečnost na silnici a železnici chce zajistit systematickým odstraňováním kritických míst jako jsou úrovněvé železniční přejezdy, nepřehledné křižovatky a nedostatečné dopravní značení. Uvědomuje si ekologickou zodpovědnost, proto chce uspišit budování potřebné infrastruktury (dobíjecí stanice pro elektromobily) a zvýhodnit ekologická vozidla na poplatcích za využívání dopravní infrastruktury. Dále chce podpořit rozvoj cyklostezek.

V oddíle **Spravedlnost, lidská práva a boj proti korupci** se zavazuje vytvořit online komplexní informační systém, který bude zdarma zpřístupněn veřejnosti. Každý občan si tak bude moci dohledat potřebná ustanovení zákonů včetně jejich doby přijetí. Ministerstva by měla povinně zveřejňovat a aktualizovat nejčastější vzory smluv a podání. V justici chce KDU-ČSL přijmout nový občanský soudní řád a trestní řád. Soudy by měly mít nově povinnost nařídit první jednání ve věci v civilním řízení v lhůtě 180 dní.

V programu se KDU-ČSL zaměřuje i na **komunální záležitosti a veřejnou správu**. Chce vybudovat kanalizace a čističky odpadních vod v malých obcích a modernizovat zastaralé čističky. Podporuje zachování poboček České pošty ve stávající míře. Chce zajistit dojezdy Rychlé zdravotní služby a hasičů i do odlehlejších částí republiky. Pro lidovce je důležité, aby občané mohli řešit úřední záležitosti na jakémkoliv úřadu veřejné správy bez ohledu na trvalé bydliště. Pro jednodušší komunikaci se státem chtějí zavést jednotné ID (např. občanský průkaz s čipem).

KDU-ČSL se dlouhodobě věnuje tématice **zemědělství, lesnictví a rozvoji venkova**. Proto by strana chtěla nastavit takové podmínky, které povedou k produkci co nejširšího spektra potravin v ČR. K tomu již nyní přispívají národní dotace do sektoru živočišné výroby, závlah a protikroupových technologií, které chce strana i nadále rozdělovat v minimálně stejné výši. Dále strana přichází s různými návrhy, které by měly pomoci v boji s globálním oteplováním. Navrhuje zjednodušit systém hospodaření u vodních ploch, který by motivoval zemědělce a vlastníky půdy k jejich rozšiřování a zakládání nových, či podporuje akumulovat vodu v krajině a vodních plochách, aby v případě přívalových dešťů došlo k zadržení vody a v létě k zlepšení průtoků řek. Dále chce strana motivovat zemědělce k hospodaření na menších pozemcích, odolnějším vůči erozi. Nesouhlasí se stavbou průmyslových hal na zelené louce, proto chce nechat vytvořit mapu Brownfieldů a připravit systém financování, aby tyto stavby byly primárně budovány zde. Dále chce strana usilovat, aby páteřní sítě závlah vlastnil stát. Proto by při budování nových závlah mělo být uplatňováno právo jako u veřejně prospěšné stavby. Stávající rozvody by měl stát vykoupit a obnovit.

V sektoru **zdravotnictví** by lidovci chtěli učinit opatření, která povedou k celkovému řešení organizace a financování paliativní a hospicové péče. Zdravotníkům chtějí snížit administrativní zátěž a řešit jejich přesčasy. Nedostupnost lékařské péče v obcích nad 1 000 obyvatel chtějí zlepšit zavedením motivačních programů pro studenty lékařských fakult a mladé lékaře či zvýhodněním výkonu zdravotní péče v malých sídlech. Systémovou změnou chtějí podpořit menší venkovské ambulance praktických a zubních lékařů, tzv. malá praxe. Specializovaná centra s nákladnou zdravotnickou technikou by měla být dostupná všem obyvatelům, proto chce KDU-ČSL zajistit jejich vyvážené regionální rozmístění. Dále

chce prosadit automatickou valorizaci plateb za státní pojištění. Více financí do zdravotnictví chce získat z výnosů prodeje tabákových výrobků a alkoholu. Tyto zisky chce využít například na preventivní programy. Elektronizaci zdravotnictví chce rozšířit např. o elektronickou zdravotní knížku nebo e-recept.

V kapitole **Kultura a média** se strana zavazuje zvýšit investice do údržby a ochrany českého památkového fondu. Řízení Českých center a agendu turistického ruchu chce převést pod ministerstvo kultury. Postavení Národního divadla v Brně a Národního divadla moravskoslezského v Ostravě by dle lidovců mělo být na stejné úrovni jako Národního divadla v Praze. Uvažují o možnosti nově rozdělovat veškeré dotace v rezortu přes Státní fond kultury. Chtěli by urychlit proces digitalizace kulturního dědictví. Spolu s resortem školství chtějí zlepšovat úroveň mediální výchovy.

Samostatný oddíl je v programu věnován též **životnímu prostředí**. KDU-ČSL se nadále zavazuje prosazovat principy udržitelného rozvoje. Vodní hospodářství chce v plném rozsahu převést pod správu ministerstva zemědělství. Dále uvádí, že veřejný zájem ochrany přírody nesmí být nadřazován nad ostatní veřejné zájmy. Aktualizace Plánu odpadového hospodářství ČR by měla zvýšit využitelnost komunálního odpadu a zpřísnit nakládání s nebezpečnými odpady.

Volební program uzavírá doslov Petra Pitharta s názvem Domov. V něm Petr Pithart uvádí, že domov znamená svět, kterému rozumíme a ve kterém se cítíme bezpečně. Pocit bezpečí máme díky našim blízkým. Dále zmiňuje, že domov je místem spojeným s rodinou, přáteli, sousedy a obcí. Společnost by podle představy lidovců měla takový domov chránit před zbytečnými změnami a chaosem. V závěru vyjadřuje Petr Pithart touhu po srozumitelném světě, který bude solidární a pro všechny čitelný bez rozdílů věku či bohatství.⁶¹

⁶¹ Volební program KDU-ČSL pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/program.aspx>

4.2 ODS

4.2.1 Vznik a charakteristika

V reakci na brutální zásah Veřejné bezpečnosti 17. listopadu 1989 na Národní třídě vzniklo Občanské fórum, které si kladlo za cíl stát se opozicí vůči Národní frontě a KSČ. Přestože nemělo zpočátku v plánu převzít v zemi moc, nakonec se stalo symbolem revoluce a významně svojí činností přispělo k změně režimu v zemi.⁶² OF sdružovalo lidi s různými politickými názory, což nakonec vedlo i k jeho rozpadu v roce 1991. Ještě téhož roku byla založena Občanská demokratická strana, v jejímž čele stanul Václav Klaus.

První výzvou strany byly parlamentní volby v roce 1992. ODS před nimi uzavřela koaliční dohodu s Křesťansko-demokratickou stranou a voleb se účastnily ve společné koalici. ODS se podařilo za rok konstituovat stranu, která společně s KDS zvítězila jak ve Sněmovně národů Federálního shromáždění, tak v České národní radě. Spolu se stranami ODA a KDU-ČSL pak uzavřely ODS a KDS koalici vládní.⁶³ Právě v tomto období se zdálo, že se ODS profiluje jako neoliberální strana, pro kterou jsou prioritou ekonomická témata, především pak minimální státní zásahy do volného trhu a omezení role státu i ve společensko-kulturní oblasti. Brzy se však do jejího programu začaly dostávat i silně konzervativní prvky. V roce 1995 proto došlo k přijetí Politického programu ODS, který stanovil orientaci strany jako liberálně-konzervativní. Dále se v programu ODS přihlásila k tradicím evropské civilizace a české státnosti, za důležité hodnoty považuje individuální svobodu, rovnost šancí, odpovědnost občana či rodinu jako základ státu. K posílení konzervativních prvků došlo v 90. letech také sloučením s KDS, která byla konzervativně orientována, ale i skutečností, že konkurenční pravostředové strany se profilely jako liberálnější. Na konci 90. let tak lze označit ODS jako konzervativně-liberální stranu.

Před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 1996 vyšly najevo pochybnosti ohledně financování strany, resp. o původu některých finančních darů. Ke sporům docházelo i s koaličními partnery – Občanskou demokratickou aliancí a KDU-ČSL. ODS i přesto ve

⁶² IRozhlas.cz: *Před 33 lety vzniklo v Činoherním klubu Občanské fórum. Mezi hlavní představitele patřil Havel.* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/obcanske-forum-1989-vaclav-havel_2211191144_ako

⁶³ ODS: *Historie* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas/historie>

volbách uspěla, ale ztratila většinu v parlamentu. K roztržkám ve vládní koalici i uvnitř strany přispěl hospodářský pokles a postupně se stupňující aféra ohledně financování ODS. To vedlo k odchodu několika členů strany a založení Unie svobody, která se stala pro ODS konkurencí na poli pravicové politiky. Volby v roce 1998 vyhrála Česká strana sociálně demokratická. Středopravé strany se nedokázaly domluvit na vládní koalici, což vedlo k podpisu tzv. opoziční smlouvy, která umožnila menšinovou vládu ČSSD tolerovanou ODS. V roce 2002 ODS dosáhla ve volbách do Poslanecké sněmovny svého do té doby nejnižšího volebního výsledku a Václav Klaus v důsledku rezignoval na post předsedy strany. Ačkoliv byl Václav Klaus pro vstup do Evropské unie, nesouhlasil s prohlubováním integrace nad rámec smlouvy z Nice a ideově stranu profiloval jako mírně euroskeptickou. Pragmatický posun ODS po jeho odchodu z čela strany vedl k distancování se Klause od strany a odchodu některých členů.⁶⁴

V roce 2006 téměř po 10 letech ODS opět vyhrála volby a následně sestavila menšinovou vládu. Po nevyslovení důvěry Poslaneckou sněmovnou podepsala ODS vládní koalici s KDU-ČSL a Stranou zelených. Vláda v roce 2009 v době českého předsednictví v Radě EU padla a byla nahrazena úřednickou vládou.

Ačkoli ODS ve volbách v roce 2009 nezvítězila, opět se stala členem vládní koalice – tentokrát s nově vzniklými stranami TOP 09 a Věcmi veřejnými.⁶⁵ V červnu 2013 proběhl zásah Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu na Úřadu vlády, v důsledku kterého podal premiér Petr Nečas z ODS demisi. Následně byla jmenována prezidentem Milošem Zemanem úřednická vláda. Po policejním zásahu ztratily ODS a tradiční strany důvěru veřejnosti a otevřely tak cestu k moci novým politickým subjektům.⁶⁶ Po volbách do poslanecké sněmovny v roce 2013 i 2017 byla ODS v opozici.⁶⁷

⁶⁴ HLOUŠEK, Vít a KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. 2010. Kapitola 8, s. 196nn.

⁶⁵ ODS: *Historie* [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas/historie>

⁶⁶ Aktuálně.cz: *10 let od razie na Úřadu vlády. Padl jediný trest, miliony odškodnění a vrácené zlato*. [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/razie-vyroci-prehled/r~a8513374090b11eea873ac1f6b220ee8/>

⁶⁷ ODS: *Historie* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas/historie>

Na svém webu ODS uvádí: „*ODS je liberálněkonzervativní stranou navazující na tradice evropské křesťanské civilizace, na humanitní a demokratický odkaz první republiky a na zkušenosti západních demokracií. Ve svém programu proto prosazujeme svobodu jednotlivce, vládu práva a volný trh, který je nejlepším předpokladem všeobecné prosperity.*“⁶⁸ Dále ve své politice klade důraz na soukromé vlastnictví, nízké daně, snižování byrokracie či individuální zodpovědnost. Za významné pro ČR považuje silné transatlantické vazby. K Evropské unii chová ODS střízlivý postoj. Domnívá se, že je nezbytné zvyšování konkurenceschopnosti a rozvíjení účinné spolupráce, ale každý stát by měl hájit své národní zájmy a zájmy svých obyvatel.⁶⁹

4.2.2 Volební program do PS v roce 2017

Motem kampaně ODS ve volbách v roce 2017 do poslanecké sněmovny bylo *Silný program pro silné Česko. 190 kroků pro lepší život.*

Volební program obsahuje úvod a 13 kapitol.

V úvodu přibližuje program předseda strany Petr Fiala. Reaguje na názory, které považují politický program za zbytečnost a přežitek, tvrdíc, že ODS považuje takový pohled za krátkozraký a nebezpečný. Fiala zdůrazňuje důležitost kvalitního programu a odmítá myšlenku, že voliče lze zaujmout pouze libivými hesly a sliby zlepšení. Program ODS se opírá o dlouhodobě zastávané hodnoty a principy. Obsahuje 190 konkrétních kroků, které mají lidem zlepšit život. V každé kapitole strana uvádí, co zavede, co zruší a co prosadí. Dále Fiala uvádí, že ODS přichází s pečlivě promyšlenými a propočítanými návrhy, které vznikaly ve spolupráci s odborníky a občany v rámci kampaně *Tvoříme program*. Své nápady mohli občané sdělovat během veřejných debat pořádaných ve všech krajích nebo prostřednictvím formuláře na internetových stránkách strany.

V kapitole **Nízké a jednoduché daně** ODS sděluje, že má-li česká ekonomika zdravě růst, musí stát omezit zbytečné přerozdělování peněz a výdaje na státní aparát. Pouze pokud jsou daně nízké a jednoduché, nemají lidé potřebu je neplatit. ODS chce zavést na jednom formuláři přiznání daně z příjmu a odvodů sociálního a zdravotního pojištění či společné

⁶⁸ ODS: *O nás* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas>

⁶⁹ ODS: *O nás* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas>

zdanění manželů. Dále chce prosadit pouze dvě sazby DPH. Nově by DPH na potraviny a vybrané služby mělo činit 10 % (původně 15 %), u ostatních služeb 19 % (původně 21 %). Zaměstnavatelům chce snížit povinné odvody ze mzdy zaměstnance o 2 procentní body. Strana chce umožnit přispívat 1 % důchodového pojištění na důchod rodičům či prarodičům v penzi. Odmítá zavedení progresivního zdanění a sektorové daně. Plánuje zrušit daň z nabytí nemovitosti či silniční daň pro osobní automobily.

Svobodné podnikání a inovace jsou pro pravicovou politiku důležitým tématem. ODS v programu garantuje, že podnikání nebude vnímáno jako trest, a zdůrazňuje důležitost podnikatelů, živnostníků, řemeslníků a dalších aktivních lidí pro ekonomiku a kvalitu života v České republice. Stát by neměl překážet podnikatelům zbytečnou byrokracií, administrativními nároky a nadměrnými kontrolami, protože pouze ve svobodném podnikatelském prostředí mohou lidé plně rozvíjet svou kreativitu a být inovativní. Inovace jsou považovány za hnací sílu ekonomiky a prospěšné pro celou společnost. Nižšímu byrokratickému zatížení by mělo pomoci zavedení možnosti stát se živnostníkem po internetu a zavedení paušální daně pro nejmenší podnikatele. Další kroky, které mají podpořit svobodné podnikání, jsou zastavení elektronické evidence tržeb, možnost provozovatelů restauračních zařízení se rozhodnout, zda se v jejich zařízení smí kouřit či nikoliv, zrušení limitů výdajových paušálů pro živnostníky a kontrolního hlášení nebo zrušení omezení otevírací doby v obchodech.

Oddíl Přátelská veřejná správa a digitální společnost zdůrazňuje, že zavádění digitálních technologií do veřejné správy by mělo sloužit ke zjednodušení života občanů a minimalizaci nároků státu na ně. Digitální technologie by neměly sloužit k sledování občanů, jejich útisku nebo k uvalování nových povinností. Cílem zavádění digitálních služeb státu je zjednodušit a omezit jednotlivé agendy. Veřejná správa by měla být uživatelsky přívětivá a srozumitelná, ale také by měla poskytovat alternativu k digitální verzi pro ty, kteří nemají přístup k internetu. Toho chtějí občanští demokraté dosáhnout zavedením automatického informování úřadem o blížícím se termínu prostřednictvím e-mailu nebo SMS, zavedením povinnosti úřadům zajišťovat si samostatně stanoviska a nenutit občana, aby si vše zařídil sám, umožněním vyřídit si běžné úřední záležitosti z pohodlí domova přes internet, zpřístupněním veřejnosti aktuálního znění zákonů v systému eSbírka nebo poskytnutím

přístupu přes internet k výpisu z rejstříku trestů a evidence bodového hodnocení řidičů. Opakovaná hlášení pro instituce typu finanční úřad či Česká správa sociálního zabezpečení plánují zrušit.

Vzdělaná společnost je klíčovým cílem pro dlouhodobý úspěch České republiky jakožto svobodné, demokratické a bezpečné země. ODS proto zdůrazňuje rovné příležitosti pro každého v získání kvalitního vzdělání. Cílem vzdělávání mají být kreativní a podnikaví lidé, kteří nečekají jen na to, až se o ně postará stát. Priorita spočívá v regionálním školství, zejména na základní úrovni. Vysokoškolské vzdělávání by mělo být propojeno s nejnovějším vědeckým výzkumem, neboť kvalitní věda je základem pro průmysl a služby s vysokou přidanou hodnotou. Proto chce ODS zapojit zaměstnavatele do učňovského a odborného školství. Vysoké školy chce financovat kontrakty na základě systémových akreditací a společenské potřeby nabízených studijních programů. Mezi priority, které chtějí občanští demokraté prosadit, patří garance průměrného platu učitele min. na 35 000 Kč a zvýšení netarifní části platu pro kvalitní pedagogy, dále snížení rozdílů v kvalitě vzdělávání napříč regiony, rovnější podmínky financování pro výzkumné instituce nebo financování sportu na základě jasných pravidel. Občanští demokraté chtějí ponechat na rozhodnutí každé školy, jaké potraviny si budou moci děti ve škole zakoupit, proto chtějí prosadit zrušení „pamlskové vyhlášky“. Dále chtějí zrušit povinnou inkluzi.

Podstatou kapitoly **Vnější a vnitřní bezpečnost** je přesvědčení, že základem spokojeného života občanů je prostředí, ve kterém se cítí bezpečně. ODS klade důraz na profesionální armádu jako jádro obrany České republiky. Pro vnitřní bezpečnost zdůrazňuje nutnost kvalitní spolupráce a koordinace složek integrovaného záchranného systému, zejména policie, hasičů a záchranářů. ODS také podotýká, že obrana země a péče o bezpečí je záležitostí všech občanů, nikoliv pouze ozbrojených sil a složek integrovaného záchranného systému. Občany chce proto na dobrovolné bázi školit pro krizové situace a poskytování první pomoci. Zatraktivněním kariéry v ozbrojených složkách a vytvořením ucelené databáze zájemců si slibuje navýšení počtů pracujících v ozbrojených a bezpečnostních sborech. Dále chce dosáhnout výdajů na armádu ve výši 2 % HDP nejpozději do 6 let. Občanští demokraté chtějí podporovat navýšení počtu příslušníků aktivních záloh, plánují rozšířit počet armádních cvičení na našem území i v zahraničí, a to jak pro ozbrojené síly,

tak pro složky integrovaného záchranného systému. Městským strážníkům chtějí odebrat část pravomocí (např. měření rychlosti), aby se mohli věnovat prevenci na místo udělování pokut.

Zahraníční věci a evropská politika mají být dle ODS postaveny na realismu, pragmatismu a dosahování praktických výsledků. Klíčovými cíli zahraniční politiky jsou zajištění bezpečnosti České republiky a ochrana jejích ekonomických zájmů. ODS je prozápadní a transatlantickou stranou, zdůrazňuje členství v Evropské unii a NATO. Členství v EU vnímá jako realistickou možnost pro geopolitické a ekonomické ukotvení země v evropském prostředí. Přestože se občanští demokraté nepovažují za naivní eurooptimisty, ani radikální euroskeptiky, zdůrazňují potřebu prosazovat národní zájmy v rámci evropského společenství. Evropskou integraci považují za prostředek k otevírání nových obchodních příležitostí, propojování trhů a odstraňování obchodních bariér. Za důležité považují obchodovat a investovat na více trzích/ve více zemích, abychom byli dlouhodobě méně zranitelnými. Chtějí část kompetencí EU navrátit na národní úroveň. Domnívají se, že EU by toho měla dělat méně, ale lépe. Odmítají proto i veškerou legislativu, která by byla v rozporu s národními zájmy ČR. Jako příklad uvádí povinné kvóty pro uprchlíky a regulaci legálního držení zbraní. ODS v programu jasně vyslovuje svoji podporu Izraeli jakožto jedinému demokratickému státu na Blízkém východě. Plánuje zrušit povinnost přijmout euro a pro ČR trvale vyjednat výjimku, aby se mohla sama rozhodnout, zda a kdy euro přijme.

V části **Efektivní doprava, silný průmysl a energetika** ODS uvádí, že kvalitní dopravní síť je klíčová pro svobodné cestování, dojíždění za prací a podnikání. I rozvoj regionů, měst a obcí je závislý na dopravní dostupnosti, proto stát musí zajistit účinnou a rychlou výstavbu infrastruktury. Za jednu z nejdůležitějších priorit v této oblasti považuje ODS energetickou bezpečnost a soběstačnost. Chce zavést elektronické dálniční známky s možností nákupu prostřednictvím internetu nebo SMS a umožnit online vyřízení všech dopravních úředních úkonů z domova, včetně žádostí o řidičský průkaz nebo registrace vozidla. Mýtný systém chce využít pro řízení dopravy a omezení dopravních komplikací. Dále chce rozvíjet koncept smart cities v oblasti dopravy a energetiky na úrovni měst a obcí, zahrnující chytré křižovatky, podporu elektromobility, energeticky efektivní budovy a systémy řízení spotřeby energie. ODS také cílí na jednodušší a lepší zákonné podmínky pro urychlení

výstavby infrastrukturních staveb. Chce eliminovat byrokratickou zátěž při výstavbě infrastruktury a strategických staveb, prosazuje jednodušší bodový systém pro řidiče a podporuje větší konkurenci v železniční dopravě s cílem zvýšit kvalitu služeb a snížit cenu pro cestující. Dále plánuje zjednodušit stavební zákon, podpořit výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů a investovat do rozvoje jaderné energetiky pro zvýšení energetické nezávislosti a bezpečnosti. Další opatření zahrnuje lepší zákon o odpadech, který jasně stanoví podmínky nakládání s odpadem a možnost jeho energetického využití.

Právní stát a spravedlnost považují občanští demokraté za jeden z hlavních pilířů demokracie. Politici dle nich mají za úkol vytvářet jasné právní prostředí, které eliminuje dvojznačné a protikladné výklady zákonů. Cílem je vytvořit právní systém, v němž není protiklad mezi zákonem a přirozeným pocitem spravedlnosti a kde jsou pravidla všeobecně známá. ODS kritizuje český právní řád jako komplikovaný, obtížně srozumitelný a plný výjimek a nejasností. Upozorňuje na to, že občan nemůže cítit bezpečí, pokud není přesvědčen, že zákony a spravedlnost platí pro všechny stejně. Strana zdůrazňuje svůj závazek boje za spravedlivý právní stát, zjednodušení právního systému a vyváženost mezi mocemi, tj. zákonodárnou, výkonnou a soudní. ODS odmítá nepromyšlené a nebezpečné zásahy ve prospěch jedné moci na úkor ostatních, protože by to mohlo ohrozit fungování demokratického systému v zemi. Plánuje pravidelně přezkoumávat účelnost a efektivitu zákonů a vyhlášek nejpozději po pěti letech od jejich vstoupení v platnost. Zároveň chce zajistit, aby rozsudky v trestních věcech byly vyneseny v první instanci nejpozději do tří let a plánuje lépe využívat alternativních trestů. Další navrhovaný krok zahrnuje povinnost souhlasu majitele nemovitosti s přihlášením trvalého bydliště nájemníka. ODS prosazuje snížení počtu přijímaných zákonů s důrazem na jejich kvalitu a zároveň plánuje důsledný boj s drobnou kriminalitou. Dalšími kroky jsou navyšování počtu pracujících vězňů či zlepšení funkčnosti soustavy státních zastupitelství. Chce posílit právní ochranu občanů, kteří musí bránit své obydlí nebo majetek proti násilnému či neoprávněnému vniknutí cizí osoby. Kromě toho ODS plánuje důsledně trestat zneužívání odposlechů. Strana chce zrušit zásadní část administrativní zátěže soudců a princip presumpce viny, např. v antidiskriminačním zákoně.

Ve sféře **rodinné a sociální politiky** ODS zdůrazňuje, že funkční rodina je základním stavebním kamenem společnosti a stát by měl tuto instituci cíleně podporovat a chránit, proto se strana staví proti snahám nahrazovat tradiční rodinné uspořádání alternativními formami partnerského soužití. Podle ODS by stát měl poskytovat nezbytnou pomoc lidem, kteří si sami nemohou dostatečně pomoci, jako jsou senioři, lidé se zdravotním postižením, ohrožené děti a další potřební. Tato pomoc by měla být poskytována pouze těm, kteří se do tíživé životní situace dostali ne vlastní vinou a měla by být na přechodnou dobu, nikoli doživotně. Zároveň ODS vyzdvihuje, že pravicová sociální politika není zaměřena na podporu těch, kteří zneužívají sociální systém. Místo toho by sociální politika měla být adresná a individualizovaná, tj. zaměřená na konkrétní potřeby jednotlivých lidí. Občanští demokraté chtějí zavést opatření, která zamezí zneužívání sociálních dávek. Jejich pobírání podmíní prací. Ti, kteří se starají o postiženého člena rodiny v domácím prostředí, mají mít daňové úlevy a měsíční odměnu. Zaměstnancům v sociálních službách chtějí navýšit platy. Již mladí lidé by měli být po nástupu do zaměstnání motivováni spořit si na důchod. Tomu by mohlo pomoci prosazení podstatného zvýšení daňově uznatelného příspěvku na penzijní pojištění od zaměstnavatele. Dále chce ODS zrušit zneužívání doplatků na bydlení v ubytovnách.

V kapitole **Kvalitní a dostupné zdravotnictví** ODS navrhuje zjednodušit systém a odstranit v něm nerovnosti tak, aby byl všem otevřený a předvídatelný. Systém by měl dále respektovat svobodu volby pacientů a řízenou konkurenci mezi poskytovateli zdravotní péče. V oblasti pracovníků ve zdravotnictví ODS usiluje o zajištění dobrého finančního ohodnocení, dostupného a kvalitního postgraduálního vzdělávání, zjednodušení administrativy a omezení přesčasové práce. Plánuje zavést princip DRG („za stejnou péči stejná úhrada“) a usiluje o jednodušší a transparentnější vyhlášku o úhradách, sazebník i tvorbu cen léků a zdravotních prostředků. Elektronizace zdravotnictví má být bezpečná a uživatelsky přívětivá, umožňující sdílení informací a usnadňující práci s dokumenty. Vzdělávání lékařů a sester by mělo být zjednodušeno s důrazem na udržení kvality. Nemocnice a ambulantní zařízení by měly mít rovná pravidla a podmínky bez ohledu na zřizovatele. Dále ODS navrhuje zřízení individuálního zdravotního pojištění na míru. Pacientům chce umožnit vybrat si nákladnější metodu, materiál nebo konkrétního zdravotnického pracovníka. V takovém případě by si pacient doplatil rozdíl oproti plně

hrazené péči. Chce zkvalitnit domácí hospicovou péči. Kromě toho chce podporovat rozvoj špičkové medicíny, a zajistit dostupnost lékařů na celém území. Plánuje zrušit nadbytečnou byrokracii, která v současné době zdravotníky přetěžuje na úkor péče o pacienty.

I v rámci **kultury** strana prosazuje myšlenku, že úloha státu má být minimální. Stát má nastavit jasná kritéria pro zachování kulturního dědictví a podporu tzv. živé kultury, ale o rozdělování financí (grantů) mají již rozhodovat nezávislé komise složené z odborníků a tvůrců. ODS podporuje myšlenku, že odpovědnost za kulturní dědictví by měla spočívat na všech občanech. Odpovědnost by měla být pěstována prostřednictvím výchovy a vzděláváním. Strana navrhuje podporu tradičních kulturních spolků a institucí, přičemž také zdůrazňuje nutnost ochrany nezávislých veřejnoprávních médií. Chce zavést jasná pravidla pro stavby v památkových zónách měst a vyjasnit pravomoci pracovníků památkové péče. Dále prosazuje spolupráci mezi ministerstvem kultury a ministerstvem školství s cílem vytvořit speciální kulturně-vzdělávací programy pro žáky a studenty. V rámci prosazování stabilizace financování veřejné služby v kultuře chce ODS dlouhodobě stanovit příspěvek kulturním institucím a navyšovat prostředky na kulturu až na 1 % z celkové výše státního rozpočtu. Strana chce předložit návrh zákona o veřejných institucích v kultuře, který umožní efektivní spojení privátních a veřejných zdrojů pro zaštitění významných kulturních projektů. ODS prosazuje také jasná pravidla pro financování oprav kulturních památek a transparentní, dlouhodobě stabilní podmínky pro grantovou podporu. Další návrhy zahrnují efektivní, nebyrokratickou a předvídatelnou památkovou ochranu, ochranu vlastnických práv majitelů movitých kulturních památek s odpovídající kompenzací za jejich nezbytné omezení, dlouhodobě stabilní financování uměleckých vysokých škol a ohodnocení jejich umělecké a tvůrčí činnosti, a průhlednější pravidla pro podporu živého umění a nezávislých neziskových kulturních aktivit, včetně hlubšího zapojení paměťových institucí do vzdělávání. ODS se zavazuje k rušení nadměrné administrativy kulturních institucí a chce zastavit šikanu drobných podnikatelů ze strany kolektivních správců, jako je OSA.

ODS v oblasti **zemědělství a podpory venkova** uvádí, že za základní článek života na venkově považuje živnostníky, drobné podnikatele a malé a střední zemědělce. Klade důraz na podporu a ochranu venkova a zdůrazňuje potřebu vytvoření nediskriminačních podmínek

pro rozvoj drobného venkovského podnikání v oblasti zpracování produktů z vlastní zemědělské výroby, řemeslné výroby a služeb, včetně turistiky. Strana se zasazuje o zabránění vylidňování venkova a vývoji novodobých zemědělských družstev, která nemají žádný vztah s konkrétním místem, půdou a obyvateli. ODS konstatuje, že Česká republika má na evropské úrovni bezkonkurenční průměrnou velikost zemědělských podniků a současně jeden z nejnižších počtů rodinných příslušníků pracujících v zemědělství. Strana podporuje ověřený model rodinných farem, běžný na západě, který považuje za záruku dobré péče o krajinu, niterného vztahu k půdě, produkci kvalitních místních potravin, soběstačnosti a rozvoje venkova obecně. Podpory produkce kvalitních domácích potravin a regionálních značek chce docílit tím, že provede úpravy a zjednoduší legislativu pro malé potravinářské provozy. Dále se zavazuje k podpoře farmářských trhů. ODS bude usilovat o dostupnější veřejnou dopravu a vybudování kvalitní infrastruktury na venkově, s cílem zabránit jeho vylidňování a zajistit udržitelný život na venkově. V oblasti zemědělské krajiny ODS navrhuje opatření zaměřená na zvyšování schopnosti krajiny zadržovat vodu, například odbahňování rybníků a další protipovodňová opatření. Dále se chce zasadit o narovnání podmínek v čerpání evropských dotací z Programu rozvoje venkova tak, aby více podporovaly menší zemědělské podniky. Plánuje odstranit byrokratické bariéry, které brzdí lokální výrobce zemědělských produktů a kvalitních potravin. K tomu patří i zrušení části kontrol u mikro a malých zemědělských podniků.

V rámci kapitoly **Konzervativní ekologická politika, příznivé životní prostředí** občanští demokraté zdůrazňují, že péče o životní prostředí musí být založena na odbornosti, nikoli na ideologiích, které by mohly ohrozit svobodu jednotlivců a zpochybnit samotné základy ochrany přírody. Strana věří, že lidé mají odpovědnost pečovat o přírodní dědictví a předávat jej budoucím generacím. ODS zastává názor, že nové technologie mohou být klíčem k uspokojení rostoucích nároků lidí a současně k ohleduplnému chování k přírodnímu bohatství. Strana si klade za cíl prosazovat zdravé životní prostředí a zdůrazňuje, že má k dispozici jasnou koncepci a kvalifikované odborníky, kteří přispějí k obnovení důvěry v konzervativní politiku ochrany životního prostředí. Plánuje zjednodušit zákony na ochranu životního prostředí a každý nový závazek vyžadovaný Evropskou unií chce podrobit analýze dopadů na české hospodářství a životní úroveň občanů ČR. Mezi další navrhovaná opatření patří podpora konkurenceschopných obnovitelných zdrojů energie, ochrana zdrojů kvalitní

vody, moderní zákon o odpadech, dokončení likvidace starých ekologických zátěží a podpora inovativních technologií vedoucích k energetické účinnosti a energetické úspoře. ODS také plánuje rozvoj jaderné energetiky, podporu regionálních energetických center a využití prostředků z fondů EU i z národních zdrojů na financování programů pro zlepšení kvality ovzduší. V oblasti dopravy chce podporovat vývoj alternativních pohonů a jejich zavádění do praxe. ODS plánuje také zrušit nadbytečné úřední zásahy, např. umožní kácení stromů na soukromých zahradách bez souhlasu úřadů. Chce změnit zákon o ochraně přírody a krajiny tak, aby akceptoval člověka jako součást přírody.⁷⁰

4.3 TOP 09

4.3.1 Vznik a charakteristika

Politická strana TOP 09 byla založena v roce 2009 bývalým členem KDU-ČSL Miroslavem Kalouskem a bývalým ministrem zahraničí a senátorem Karlem Schwarzenbergem.⁷¹ V červenci 2009 podepsaly TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí Smlouvu o dlouhodobé spolupráci a společném postupu ve volbách. Platnost smlouvy měla být do roku 2012.⁷² Oba subjekty se však domluvily na ukončení spolupráce až v roce 2016.⁷³

⁷⁰ Volební program ODS pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/volby2017>

⁷¹ TOP 09: *Tradice, odpovědnost, prosperita. Vznik a vývoj strany* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-top-09-vznik-a-vyvoj-strany-40353625>

⁷² TOP 09: *Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí podepsaly smlouvu o spolupráci* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>

⁷³ TOP 09: *Spolupráce mezi TOP 09 a STAN byla úspěšná* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/spoluprace-se-stan/spoluprace-mezi-top-09-a-stan-byla-uspesna-21659.html>

Po volbách v roce 2009 se stala TOP 09 součástí vládní koalice s ODS a Věcmi veřejnými.⁷⁴ Po pádu Nečasovy vlády v roce 2013 a následných volbách se TOP 09 přesunula do opozice, kde zůstala i po volbách do poslanecké sněmovny v roce 2017.⁷⁵

TOP 09 se odkazuje na tradici křesťansko-židovské evropské kultury. Je konzervativní stranou. Mezi její hodnoty patří princip svobodného trhu, který má jasná pravidla, na něž dohlíží funkční instituce, dále společnost rovných příležitostí či sociálně odpovědní občané i právnické osoby. Vymezuje se proti jakékoliv formě diskriminace. S ohledem na odpovědnost vůči příštím generacím se snaží zachovat kulturní dědictví, trvale zlepšovat životní prostředí a zamezit zvyšování státního dluhu. Strana se dále domnívá, že by Evropská unie měla usilovat o silný a jednotný hlas v globálním světě, což bude i s ohledem na občany ČR podporovat. Za důležité považuje i euroatlantické vazby.⁷⁶

4.3.2 Volební program do PS v roce 2017

TOP 09 vstoupila do kampaně pro volby v roce 2017 se sloganem „*Neuhneme*“.⁷⁷

Volební program se skládá z úvodu, 9 tematických kapitol a závěru.

TOP 09 v úvodu programu sděluje, že program je reakcí na dlouhodobé výzvy, kterým čelí česká společnost. Odmítá iluzi, že předešlé období relativního bezpečí a ekonomického růstu bude trvat neustále. Problémy, které se mohou vyskytnout, je dle strany možné překonat pouze s aktivní a odpovědnou politikou. Kritizuje nárůst státního aparátu a zaměstnávání tisíců nových úředníků v období růstu. TOP 09 vytvořila dlouhodobou VIZI 2030, ve které se zavazuje k vybudování moderního státu, kde bude možné těšit se ze svobodného života. Za důležitou součást takového státu považuje střední třídu, která má maximální prostor pro

⁷⁴ IRozhlas: *ODS, TOP 09 a Věci veřejné podepsaly koaliční smlouvu*. [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ods-top-09-a-veci-verejne-podepsaly-koalicni-smlouvu-201007122311_mkopp

⁷⁵ Aktuálně.cz: *TOP 09* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/politika/politicke-strany/top09/r~i:wiki:636/>

⁷⁶ TOP 09: *Stanovy politické strany TOP 09* [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/onas/stanovy/>

⁷⁷ TOP 09: *TOP 09 odstartovala kampaň, ze svých hodnot "neuhne"* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-odstartovala-kampan-ze-svych-hodnot-neuhne-22544.html>

rozvinutí svých ekonomických, kulturních a společenských aktivit. Dle TOP 09 program nabízí řešení pro všechny, kteří chtějí svobodně a aktivně utvářet svůj život. Zaměřuje se na odstranění byrokracie, zajištění odpovědné politiky a řešení klíčových otázek budoucnosti, jako jsou peníze nebo daně. Strana zdůrazňuje svoji evropskou orientaci a odmítá slevování na hodnotách západních demokracií ve prospěch jiných politických režimů.

První kapitolu věnuje tématu **vzdělání, vědě a výzkumu**, které považuje za prioritu. Zárukou rozvoje jedince i celé společnosti je vzdělaná, samostatná a zodpovědná osobnost. Absolvent se musí celoživotně vzdělávat a musí být připraven přizpůsobit se změnám a požadavkům pracovního trhu. TOP 09 se proto zavazuje nepřipustit, aby se vzdělání omezilo pouze na přípravu ke konkrétnímu a úzce specializovanému povolání. Chce vytvořit propracovaný systém celoživotního vzdělávání, který bude poskytovat možnost rekvalifikace či doplnění vzdělání. Finanční prostředky do regionálního školství chce navýšit o 30 mld. Kč. Uvědomuje si, že způsob a cíl práce učitelů se musí změnit, neboť učitel již není a nebude tím, kdo ví vše a předává všechny poznatky. Učitelé se musí stát zprostředkovateli vědění a průvodci, kteří ukazují žákům správnou cestu. TOP 09 chce prosadit moderní výukové metody, které budou více rozvíjet kreativitu žáků, nikoliv je učit neustálému memorování. Chce podpořit vyučování v anglickém jazyce. Slibuje si, že navýšením platů učitelů se posílí jejich prestiž a kvalita. Ačkoliv tvrdí, že síť mateřských škol by se měla rozšiřovat spolu s rostoucími změnami v urbanizaci, chce zrušit povinnou předškolní docházku. Mateřské školy by měly být přizpůsobivé potřebám rodičů a vzdělávání dětí, poskytující tak optimální podmínky pro rodiny a rozvoj dětí. Na úrovni základních škol chce strana zabránit rušení venkovských škol, neboť se domnívá, že základní vzdělávání má být co nejbližší místu bydliště. Podporuje společné vzdělávání. Školní prostředí by mělo být vstřícné k slabším a handicapovaným a mělo by respektovat individuální možnosti a předpoklady dětí. Projekt dělení tříd, který chce strana podpořit, by měl umožnit vést výuku ve dvou rychlostech se zachováním rovného principu ke vzdělání. Středoškolské studium považuje strana za rozhodující období studenta – volí si své budoucí povolání a formuje své společenské vztahy. Dáním přírodovědného, technického a všeobecného vzdělávání do jedné roviny si slibuje podchytit zájem žáků o obor, ke kterému mají největší nadání. Chce navýšit spolupráci učňovských škol a firem a zavést mistrovské zkoušky jako alternativu maturitní zkoušky. Školy s vyššími akademickými programy

plánuje strana více zapojit do výzkumu. Tyto vysoké školy by měly více spolupracovat s průmyslem, Akademií věd ČR a soukromými subjekty. Doktorandům chce zajistit lepší finanční ohodnocení s ohledem na výsledky jejich práce. Strana by chtěla usilovat o vysokou úroveň veřejných škol, zároveň však nechce bránit alternativním formám vzdělávání a soukromým školám. Slibuje si, že zavedením školného na veřejných vysokých školách dojde k jejich zkvalitnění. Talentovaní studenti z ekonomicky znevýhodněného prostředí by měli nárok na stipendium. Zdravý životní styl považuje strana za důležitý prvek k udržení kvality života, proto se zavazuje podporovat pohybovou aktivitu dětí a mládeže. Ve sféře státního financování sportu chce zlepšit dosavadní kontrolní mechanismy a důkladně hlídat transparentnost a společenskou návratnost investovaných prostředků. V závěru kapitoly se TOP 09 věnuje také demokratickému občanskému vzdělávání, které považuje za důležité pro uchování demokratické kultury a životního stylu. Nízká účast občanů v politickém dění je vnímána jako dlouhodobý problém, a proto strana plánuje podporovat projekty, které rozvíjejí znalosti občanů o jejich právech a povinnostech. Tato vzdělávací opatření mají rovněž podporovat individuální občanskou aktivitu ve veřejném dění. TOP 09 klade důraz na celoživotní proces upevňování postojů k demokratickým hodnotám a občanským ctnostem. Kromě toho se zaměřuje na témata jako finanční gramotnost, odpovědnost vůči životnímu prostředí, mediální a informační gramotnost, a zejména vědomí vlastních občanských práv a povinností. Strana zdůrazňuje důležitost podpory nezávislého a kritického myšlení, schopnosti vyhledávat, analyzovat a ověřovat informace, rétorických dovedností a schopnosti vyjednávat a dosahovat shody.

Kapitola **Sociálně soudržná společnost** je rozdělena do dvou podkapitol – Sociální politika a Péče o zdraví. V první podkapitole strana uvádí, že základem fungující společnosti je rodina. Podporu rodin v rámci tří základních oblastí považuje za nerovnoměrně rozloženou – daňová zvýhodnění jsou dle ní na vysoké úrovni, podpora prostřednictvím dávek je též v pořádku, ale podpora služeb pro rodiny je nedostačující. Chce proto rodičům zajistit lepší možnosti pro skloubení rodinného a pracovního života. Navrhuje, aby finanční pomoc v mateřství nebyla zastropována, ale aby odpovídala výdělku matky před nástupem na mateřskou dovolenou. Zároveň zdůrazňuje, že nepřipustí, aby se oba rodiči museli povinně na rodičovské dovolené střídat. Možnost čerpat výhody rodičovského příspěvku by měly mít nově i prarodiče. Strana podporuje vznik dalších služeb péče o nejmenší děti, jako jsou

dětské skupiny. Do 12 let věku dítěte chce umožnit odečítat ze základu daně náklady na služby spojené s hlídáním dětí a domácími pracemi. Flexibilní a částečné úvazky chce podpořit snížením odvodů. TOP 09 plánuje několik konkrétních kroků v oblasti sociální péče a bydlení. Prvním opatřením je zrychlení rozhodování opatrovnických soudů, zejména v citlivých otázkách, jako je stanovení výše alimentů nebo svěření dětí do péče. Dalším bodem je podpora ústavní i domácí paliativní péče, která má být dostupná napříč regiony. Dále se TOP 09 zaměří na podporu ohrožených rodin a zdokonalení systému náhradní rodinné péče. To zahrnuje podporu dlouhodobých pěstounů i těch na přechodnou dobu, s důrazem na optimální systém péče na základě doporučení odborníků a s ohledem na nejlepší budoucí vývoj dítěte. V oblasti bydlení strana plánuje podpořit občany v bytové nouzi pomocí dávek na bydlení. Při posuzování dávek bude důsledně zkoumáno, zda společně posuzovaní příjemci dávek bydlení reálně užívají. Dávky na bydlení budou omezeny na maximální výši nájemného v místě obvyklého. Sociální bydlení bude prosazováno pouze pro nejpotřebnější skupiny obyvatel, jako jsou chudí senioři nebo samoživitelé v nouzi. Vyplácení dávek v nezaměstnanosti chce strana umožnit pouze těm, kteří práci aktivně shánějí a nedělá jim obtíže vykonávat veřejně prospěšné práce. Jestliže nezaměstnaný ukončil pracovní poměr dobrovolně, bude mu podpora výrazně redukována. Strana se chce zasadit o uplatňování osob se zdravotním postižením na běžném trhu práce. Očekává, že nižší odvody a vyšší výdělků budou dostatečnou motivací k vyšší mobilitě za prací, proto chce zrušit nesmyslné sociální dávky, jako jsou příspěvek na dojíždění za prací a příspěvek na přestěhování se za prací. TOP 09 hodlá poskytnout podporu nejvíce postiženým jednotlivcům a těm, kteří přes svůj handicap stále pracují nebo aktivně přispívají společnosti. Bude podporovat pečovatelské profese a nesouhlasí s tím, aby zaměstnanci v sociálních službách patřili mezi nejhůře placené profesionály. Proto chce sociálním pracovníkům zvýšit platová ohodnocení. Chce podpořit sociální bydlení pro handicapované či možnost osamostatnění. Strana také zaměří svou pozornost na poskytování poradenství pro postižené. Další důležitým krokem je řešení kritické situace v lékařské posudkové službě změnou systému posuzování nároku na příspěvek na péči, aby nároky lidí s trvalým handicapem nemusely být neustále přehodnocovány. S ohledem na nedostatek podpory pro klienty s náročnými individuálními potřebami, např. u diagnózy poruchy autistického spektra, TOP 09 hodlá podpořit vznik adekvátně financovaných sociálních služeb pro děti

a dospělé s tímto postižením. V druhé podkapitole zdůrazňuje důležitost fyzické aktivity patřící ke zdravému stylu života, kterou bude podporovat zdravotnictví ve spolupráci se školstvím. Občané by měli absolvovat preventivní prohlídky a screeningové programy hrazené ze zdravotního pojištění. Výběr zdravotního pojistného zjednoduší v rámci jednotného inkasního místa. Více financí do zdravotnictví chce zajistit zvýšenou spoluúčastí pacientů. To si představuje např. formou komerčního pojištění na nezdravotnické služby (náklady na lůžko, stravu atd.) nebo na nadstandartní zdravotnické materiály a výkony. Další finance má zajistit v případě rostoucí ekonomiky i dostatečný růst podílu HDP plynoucí do zdravotnictví. Pacient, který bude chtít využít služby specialisty a nebude mít doporučení praktického lékaře, bude muset uhradit poplatek. TOP 09 plánuje zvýšit v rámci jednodenní chirurgie úhrady za operační zákroky na úkor zbytných hospitalizací. Pozornost věnuje také domácí péči, včetně péči o umírající. Za důležité téma považuje elektronizaci zdravotnictví. V rámci rozpočtu veřejného zdravotního pojištění chce strana zřídit speciální společný fond zdravotních pojišťoven. Prostřednictvím něho by byla hrazená péče, která jinak ze zdravotního pojištění hrazená není, avšak pouze v případech, kdy by se jednalo o jedinou možnost z hlediska zdravotního stavu pacienta. Aby stávající systém zdravotních pojišťoven fungoval lépe, chtěla by TOP 09 rozšířit pravomoci pojišťoven, ale zároveň jim zákonem přikázat sledování kvality a rovnoměrné dostupnosti služeb. U mimořádně závažných stavů chce strana umožnit pacientovi právo na druhý lékařský názor, který bude hradit pojišťovna. Dále chce ve zdravotnictví zavést možnost nadstandardu, kdy pacient bude mít možnost doplatit si rozdíl ceny v případě volby jiného materiálu, než který plně hradí pojišťovna. Rozdílné ceny v doplatcích za stejný částečně hrazený lék v různých lékárnách chce vyřešit zavedením pevného doplatku. V neposlední řadě se program věnuje také postavení zdravotníků. Kvalifikovaným lékařům chce TOP 09 zvýšit průměrnou mzdu až do výše trojnásobku průměrné mzdy ve státu. Odpovědné finanční hodnocení chce prosadit i pro nelékařské zdravotníky. Vysoce kvalifikované zdravotníky chce efektivně využít i díky zajištění dostatečného množství podpůrného personálu.

V další kapitole se program zabývá **bezpečím a zahraniční politikou**. Strana v úvodu tohoto tématu sděluje, že považuje členství v Evropské unii a Severoatlantické alianci za základní pilíř své zahraniční politiky. Uvádí, že zahraniční politika musí mít jasnou koncepci, proto mezi její priority patří dodržování závazků vůči EU a NATO, včetně výdajů

na obranu ve výši 2 % HDP, dále prohlubování vztahů s Německem, neboť ho považuje za klíčového obchodního a politického partnera či zkvalitňování spolupráce v rámci Visegrádské skupiny tak, aby měla v rámci EU opět pozitivní ohlas. TOP 09 by chtěla udržovat a rozvíjet vztahy i v rámci euroatlantického prostoru, zejména pak s USA. Za důležitou agendu považuje též podporu lidských práv. Neváhá podpořit východoevropské země, které usilují o vstup do NATO – zejména Ukrajinu a Gruzii. Domnívá se, že posilování vztahů s těmito zeměmi by mohlo inspirovat i další země, které trpí pod vládou autoritářů. Právě proto též nepřestane podporovat demokratické opozice v zemích, jako jsou Rusko a Bělorusko. Nebrání se prohloubit spolupráci s demokratickými zeměmi mimo EU a transatlantické spojenectví – Izrael, Japonsko, Tchaj-wan, Jižní Korea.... Poté následuje první podkapitola s názvem Evropská unie jsme my. Členství v Evropské unii je pro TOP 09 stěžejní. Česká republika ji dle ní potřebuje k zajištění základních podmínek pro svůj rozvoj, jakými jsou stabilita, důvěryhodnost, bezpečnost nebo přístup na mezinárodní trhy. Odvrácení od Západu, jakým by zcela jistě byl výstup z Evropské unie, dle ní znamená přiblížení k Východu, proto v žádném případě „czexit“ po vzoru „brexitu“ nedovolí. Česká republika by měla být v jádru Evropské unie, nikoli na jeho okraji. Za významné považuje TOP 09 pokračování v rozšiřování evropské integrace na Balkán či východ. Pro naši ekonomiku je důležitý společný evropský trh, proto chce strana zabránit vytváření nových bariér, a naopak ty stávající chce odstraňovat. Plánuje podpořit jednotný digitální trh a obchodní dohody s globálními partnery či vznik Evropské obranné a bezpečnostní unie. Občanům by ráda vysvětlovala fungování EU, což by dle ní mělo přispět k vyšší podpoře EU. TOP 09 se věnuje také tématu migrace, před kterou rozhodně nechce zavírat oči. Za nutnost považuje zachování Schengenského prostoru, k čemuž má pomoci kontrola vnějších hranic EU prostřednictvím Společné pohraniční a pobřežní stráže a rozvoj Schengenského informačního systému, který v konečném důsledku přispěje k zastavení nelegální ekonomické migrace. Situace v okolí Evropy a zejména v Africe k této migraci přispívá. Proto považuje strana za nevyhnutelné se efektivně podílet na zlepšování životních podmínek v těchto zemích, ať už formou rozvojové pomoci, investic či různých projektů, které sníží dopady klimatických změn. V druhé podkapitole Obrana a armáda TOP 09 uvádí, že za největší bezpečnostní riziko považuje politické síly, které zpochybňují základy demokratického systému vládnutí a právního státu. Pro případ obrany potřebuje stát

profesionální vojenské síly, zejména pak pro efektivní obranu proti všem, kteří by si chtěli vynutit změnu politických nebo teritoriálních poměrů, k nimž v Evropě za poslední čtvrtstoletí došlo. Otevřeně TOP 09 přiznává, že za takovou hrozbu považuje Rusko. Cílem strany je mít připravenou státní administrativu, která bude zodpovědná za celkovou bezpečnost země. K tomu má přispět spolupráce a součinnost jednotlivých ministerstev, fyzických a právnických osob ve sféře plánování a výkonu opatření k zajištění bezpečnosti státu. Více pozornosti chce strana věnovat výchově a přípravě obyvatelstva k odpovědnosti za obranu vlastní země. Za důležitý institut považuje aktivní zálohy. Aby byla zajištěna soběstačnost dodávek výzbroje a materiálu obranným složkám, je dle strany nutný rozvoj obranného průmyslu. Ten by měl ozbrojeným silám dodávat co nejvíce vojenského materiálu a služeb. V plánu má TOP 09 učinit změny i v samotné struktuře systému velení a řízení armády či výstavbu nových jednotek a útvarů – např. rozšíření počtu pozemních sil ze dvou brigád na tři. Dále strana uvádí, že bezpečnostní aparát státu musí být propojený, synchronizovaný, koordinovaný a řízený. Ve třetí podkapitole s názvem Vnitřní bezpečnost sděluje, že největší nevojenskou hrozbou jsou pro naši zemi organizovaný zločin, korupce a terorismus. Mohou být příčinou rozpadnutí právního státu. Proto je nutná silná ofenziva státu jak na národní úrovni, tak na úrovni mezinárodní. Dále by strana chtěla snížit administrativu policii, která by tak měla více času na prošetřování drobné kriminality. Veřejnosti by strana chtěla zpřístupnit mapy kriminality. Změny plánuje TOP 09 také v systému výsluh pro policisty. Nově by chtěla výsluhy vyplácet v rámci starobního důchodu po dosažení určitého věku jednotlivce. Současný stav, kdy jsou výsluhy vypláceny po kratší době služby, považuje za příčinu odchodu zkušených policistů na vrcholu sil z řad policie.

Oddíl **Hospodářská politika** je dále dělen na Fiskální politiku, Podnikatelské prostředí a Energetiku – koncept moderní infrastruktury. Úvodem strana sděluje, že jedním z jejích hlavních cílů politiky je udržitelné zvyšování životní úrovně občanů. Toho lze dosáhnout skrze aktivitu a schopnosti občanů v roli podnikatelů či zaměstnanců veřejného a soukromého sektoru. Tam, kde soukromý sektor neexistuje nebo nedokáže plnit svoji roli v oblasti konkurence, stát intervnuje, určuje a vymáhá pravidla. Strana zdůrazňuje, že její pojetí vychází z principu svobodného trhu, ale neopomíjí ani sociální odpovědnost společnosti. Od své politiky si strana slibuje, že povede k ekonomickému růstu průměrně o 3 % ročně. Snížení odvodů z práce, růst ekonomiky a zvyšování mezd během následujících

4 let má vést ke zvýšení čisté mzdy o 30 %. V části Fiskální politika strana informuje o svých třech hlavních prioritách – výdaje na vzdělání, vědu a výzkum, snížení odvodového zatížení práce a výdaje na obranu ve výši 2 % HDP. Tyto priority souvisí s přesvědčením strany, že výdaje na provoz státu mají být co nejnižší. Snížení odvodového zatížení práce si strana představuje následovně – snížení odvodů na sociální pojištění o 8 %, stanovení daně z příjmu fyzických a právnických osob na 19 % a zrušení nesystémových daňových výjimek. Dále by chtěla sjednotit sazby DPH na 20% základní a 10% sníženou daň. V oblasti penzí bude prosazovat reformu, která doplní stávající průběžný systém o individuální spoření na stáří. Strana uvádí, že z politických a ekonomických důvodů je pro přijetí eura, proto chce, aby během následujícího volebního období ČR rozhodla o termínu, kdy vstoupí do eurozóny. V části Podnikatelské prostředí strana zmiňuje, že je jejím cílem prosadit zákon o jednotném inkasním místě, který byl již v minulosti uzákoněn, ale před nabytím účinnosti byl zrušen. Dále chce strana zavést jedno kontrolní místo, které bude s podporou odborných institucí provádět kontrolu více oblastí najednou. Se zavedením elektronické evidence tržeb nesouhlasí, proto ji plánuje zrušit. Část Energetika – koncept moderní infrastruktury zmiňuje, že strana chce postupně snižovat provozy uhelných elektráren, a naopak zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů a vytvářet tak vhodný energetický mix. Jeho součástí musí být i jaderná energie.

Volební program věnuje pozornost také tématu **dopravy**. V silniční dopravě si TOP 09 klade za cíl do roku 2030 dokončit dostavbu dálniční sítě. Při chybějících 900 km dálnic to znamená postavit každý rok 70 km dálnic. Dále chce strana urychlit rekonstrukci a přestavbu silnic I. třídy. Výrazným úsporám pohonných hmot a velkému snížení emisí má pomoci projekt e-dálnice, v rámci něhož by došlo k elektrifikaci pravého jízdního pruhu dálnic s vysokým podílem nákladní dopravy. Elektrická vedení by mohla být též využita pro dobíjení elektromobilů. Strana by chtěla v tomto volebním období připravit pro tento projekt dokumentaci. Dále by chtěla prosadit nový stavební zákon a speciální zákon pro zvláště potřebné dálnice, který urychlí proces veřejnoprávního projednávání a vypořádání majetku. V železniční dopravě je cílem strany výstavba vysokorychlostních tratí, na kterých se budou vlaky pohybovat rychlostí 300-350 km/h. Od toho si slibuje uvolnění přetížených železnic, které tak budou využívány více pro regionální a nákladní dopravu. Projekt by měl být dokončen do roku 2050, čemuž pomůže speciální zákon, který chce strana prosadit. Strana

počítá, že náklady na velké dopravní investice budou do roku 2050 v rádech 2-3 bilionů korun. Proto by chtěla do investování zapojit i soukromý kapitál. Strana se též v kapitole doprava vymezuje proti projektu kanálu Labe – Odra – Dunaj.

Kapitola **Moderní stát** je rozdělena na Soudnictví a spravedlnost, Informační a komunikační technologie a Samospráva a veřejná politika. V první podkapitole strana zdůrazňuje, že ústavní pořádek vnímá velmi konzervativně, což znamená, že k jakýmkoliv změnám v ústavním pořádku bude přistupovat pouze tehdy, bude-li to nutné a užitečné, a po řádné diskusi s odbornou i laickou veřejností. Chce posílit kárnou odpovědnost soudců tak, aby za neplnění svých povinností byli postiženi. Nesmí však narušit nezávislost soudců. Dále chce TOP 09 diskutovat o organizaci soudnictví a navrhuje zřízení Nejvyšší rady soudnictví, která přispěje k posílení soudcovské samosprávy a zmírní politické působení prostřednictvím ministerstva spravedlnosti. Nejvyšší rada soudnictví by se měla skládat i z jiných právnických profesí, než jsou soudci. Pro soudní znalce chce strana zavést povinné zkoušky a možnost přezkoumávat jejich odborné znalosti. Současně chce navýšit soudním znalcům odměny. Dále chce redukovat právní řád, a to tak, že s každou novou regulací bude zrušena minimálně jedna stávající. Nové procesní předpisy pro oblast trestních a občanských soudních řízení by měly nahradit desítky let staré předpisy, které byly sice několikrát novelizovány, ale neodpovídají požadavkům současnosti. Dále chce TOP 09 urychlit soudní řízení. Toho by chtěla dosáhnout prostřednictvím závazných lhůt pro vydání soudních rozhodnutí. Strana se vymezuje proti oslabování věřitelů ve prospěch dlužníka. Stojí si za tím, že smlouvy se mají plnit, proto chce posílit postavení věřitelů a zamezit zvýhodňování dlužníka na úkor věřitele. Další změny chce prosadit v trestní politice státu, kdy chce snížit počty vězňů prostřednictvím ukládání alternativních trestů (domácí vězení, veřejně prospěšné práce apod.), které jsou pro stát méně nákladné a mohou mít výchovný charakter. Podkapitola Informační a komunikační technologie se zabývá z velké části rozvojem eGovernmentu. Strana chce zavést možnost volit v příštích sněmovních volbách přes internet prostřednictvím datové schránky. Na český trh by strana ráda přivedla čtvrtého operátora, čímž by se zvýšila konkurence na trhu mobilních služeb a v konečném důsledku i jejich cena. V podkapitole Samospráva a veřejná správa strana uvádí, že chce novelizovat zákon o zadávání veřejných zakázek a koncesní zákon. Dále plánuje zjednodušit systém dotací. Strana se vyjadřuje též k České poště, kdy sděluje, že Česká pošta musí být dostupná

všem občanům, proto neplánuje rušit žádné její pobočky. Chce však omezit vedlejší činnosti pošty, které obstarává soukromý sektor.

Krátce se program věnuje i **občanské společnosti, kultuře a církvi**. Výdaje na kulturu chce strana během následujících dvou let navýšit minimálně na 1 % HDP a další roky tento ukazatel stabilizovat. Kulturu strana chápe jako investici, nikoli pouze jako výdaj. I z tohoto důvodu se domnívá, že mladí lidé do 26 let by měli mít zdarma přístup do státních muzeí, galerií a architektonických památek. Dále strana sděluje, že aby byla zachována nezávislost televize a rozhlasu veřejné služby, nikdy nedovolí jejich privatizaci. Za důležitého partnera pro stát považuje občanskou společnost, neboť se domnívá, že stát nemůže sám zpracovat veškerou každodenní problematiku. Proto slibuje neziskovým organizacím působícím v oblastech veřejného zájmu zajištění dlouhodobě předvídatelného finančního příspěvku. Církev TOP 09 chápe jako partnery pro stát, regiony i obce a jednoznačně odmítá vulgárně uplatňovanou sekularizaci. Považuje je za inspiraci v oblasti zdravotní, sociální a výchovné péče, kdy spojují citlivost a racionálnost v přístupu k nemocným a sociálně ohroženým. Církevní zařízení proto nesmí být diskriminována oproti zařízením jiných zakladatelů.

Samostatný oddíl je věnován také **udržitelnému životnímu prostředí**. TOP 09 považuje za významné omezit emise skleníkových plynů. Toho chce dosáhnout pomocí moderních technologií. Zmiňuje, že současná schopnost krajiny zadržovat vodu je nedostačující, proto chce zmenšovat osevní plochy a šetrněji pečovat o lesy s bohatou druhovou skladbou. Závěrem kapitoly strana sděluje, že chce rozšířit stávající území pod nejvyšším stupněm ochrany ve výši 1,5 % na dvojnásobek zřízením nových národních parků.

V rámci **zemědělství a venkova** strana slibuje zajištění kvalitních a bezpečných potravin. Podporu si dle ní zaslouží zejména malé a střední podniky. Stejnou kvalitu potravin napříč Evropou chce vyjednávat na mezinárodní úrovni. Cílem podpory malých a rodinných farem na venkově je přilákání mladých zemědělců či řemeslníků a zabránění vyliďňování venkova.

Závěrečného slova se ujal čestný předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg. Sděluje v něm, že program vychází z VIZE TOP 09, která je propracovaným pohledem do roku 2030 a přibližuje, jakým směrem bude politika strany směřovat v příštích letech. Uvědomuje si, že politika je věcí živou a neustále se měnící, proto žádá o zpětnou vazbu těch, kteří si

program přečetli. Bude rád jak za souhlasná stanoviska, tak také za výhrady a návrhy úprav a řešení tak, aby se o nich mohla v české politice vést diskuse.⁷⁸

⁷⁸ Volební program TOP 09 pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/archiv/volebni-program-2017/>

5 Koalice SPOLU

5.1 Vznik

Na podzim roku 2020 podepsaly strany ODS, TOP 09 a KDU-ČSL memorandum o spolupráci před sněmovními volbami v roce 2021, čímž utvořily předvolební koalici. Lídři stran Petr Fiala, Markéta Pekarová Adamová a Marian Jurečka neskrývali od počátku vládní ambice. V případě vítězství ve volbách se strany domluvily, že by se premiérem stal předseda ODS Petr Fiala.⁷⁹ Projekt byl zpočátku nazýván jako trojkoalice, ale záhy dostal název Spolu. „*Chceme spolu dát dohromady tuto zemi,*“ uvedl Petr Fiala při spuštění kampaně.⁸⁰ Důvodem, proč se strany rozhodly kandidovat v koalici, bylo uvědomění si vyšší šance uspět ve volbách a odstavit hnutí ANO po 8 letech od vlády.⁸¹

Poté, co koalice SPOLU uspěla ve volbách na podzim 2021, sestavila vládní koalici společně se stranami Starostové a nezávislí (STAN) a Českou pirátskou stranou (Piráti), které kandidovaly taktéž společně v předvolební koalici. V rámci koalice SPOLU získala strana ODS ve vládě 6 postů – předsedu vlády, ministerstvo financí, ministerstvo obrany, ministerstvo dopravy, ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo kultury. KDU-ČSL obsadila ve vládě 3 posty – ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo zemědělství a ministerstvo životního prostředí. TOP 09 získala 2 posty ve vládě – ministerstvo zdravotnictví a člena vlády pro vědu a výzkum (ministr bez portfeje).⁸²

⁷⁹ ČT24: *ODS, TOP 09 a KDU-ČSL půjdou do voleb společně. Chtějí je vyhrát* [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ods-top-09-a-kdu-csl-pujdou-do-voleb-spolecne-chteji-je-vyhrat-42605>

⁸⁰ Seznam Zprávy: *ODS, KDU-ČSL a TOP 09 jdou do voleb jako koalice SPOLU. Daly 17 slibů* [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ods-kdu-csl-a-top-09-jsou-do-voleb-jako-koalice-spolu-133025>

⁸¹ CNN Prima News: *Námůvky pokročily. Jak se pečou koalice proti Babišovi do velkých voleb?* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/namulvy-pokrocily-jak-se-pecou-koalice-proti-babisovi-do-velkych-voleb-10635>

⁸² ČT24: *Nastupuje vláda Petra Fialy, prezident Zeman ji jmenuje v Lánech* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/nastupuje-vlada-petra-fialy-prezident-zeman-ji-jmenuje-v-lanech-26103>

5.2 Volební program do PS v roce 2021

Heslem voleb se stal slogan *SPOLU dáme Česko dohromady*.

V úvodu programu jsou podepsáni předsedové stran koalice SPOLU, kteří tak stvrzují odhodlání dát společně ČR dohromady a spojit rozdělenou zem.

Program je dále dělen do 5 kapitol.

Kapitola s názvem **SPOLU pro bohatší Česko** je dělena na podkapitoly Zdravé veřejné finance a Chytrá doprava. V první z nich koalice sděluje, že je nutné zakotvit v Ústavě ČR zákon o rozpočtové odpovědnosti, aby se nezvyšoval státní dluh. Do konce volebního období plánuje snížit schodek státního rozpočtu na 1,5 % HDP. Slibuje provést za celé volební období jednu úpravu daní. Ekonomický růst chce nastartovat investicemi do digitalizace, lidských zdrojů a infrastruktury. Zavazuje se provést důchodovou reformu. Stávajícím penzistům garantuje pravidelnou valorizaci důchodů. Dále chtějí strany koalice vytvořit pravidlo daňové brzdy stanovující strop daňového břemene, které zabrání dalšímu zvyšování daní ve chvíli, kdy daného stropu složená daňová kvóta dosáhne. S ohledem na zdravé veřejné finance chce splnit co nejrychleji maastrichtská kritéria i fiskální pakt. Firmám chce umožnit účtovat v eurech. Práci chce koalice zlevnit tím, že sníží na straně zaměstnavatele sociální pojištění o 2 procentní body, a také chce snížit odvody za částečné úvazky. Rodinám, které čerpají rodičovský příspěvek nebo mají 3 a více dětí, chce zavést daňové prázdniny. Dále chce umožnit odečíst si z daní platby do určitého limitu za pečovatelské služby. V rámci EU a OECD se chce koalice zapojit do společného řešení digitální daně. Snížením DPH u všech ekologických výrobků chce motivovat podniky k ekologickému provozu. V rámci penzijní reformy chce zavést dobrovolný společný vyměřovací základ manželů. Dále chce SPOLU umožnit platit 1 % svého penzijního pojištění svým rodičům či prarodičům. Potřebnou odpracovanou dobu chce koalice snížit na 25 let. Bude na každém, zda bude chtít pracovat dál či nikoliv. Do roku 2030 chce stanovit novou věkovou hranici pro odchod do důchodu. Ve druhé kapitole s názvem Chytrá doprava se SPOLU vyhraňuje proti projektu kanálu Dunaj – Odra – Labe. Chce podpořit výstavbu speciálních parkovišť, jako jsou P+R a další. Slibuje dokončení digitalizace registru vozidel. Do konce volebního období chce vybudovat nejméně 250 km dálnic. Na vhodných místech chce na silnicích mimo obce zvýšit povolenou rychlost na 100 km/h, na dálnicích pak na 150 km/h. V oblasti

železnic je prioritou výstavba sítě vysokorychlostních tratí. Tím dojde k odlehčení stávajících tratí, které budou moci být využity pro nákladní železniční dopravu. Podpořit chce i budování vysokorychlostních tratí z Prahy do Katowic, z Brna do Vídně a z Prahy do Drážďan. Na železnice chce napojit velké průmyslové zóny a u nádraží chce stavět parkoviště. Dále chce koalice urychlit železniční propojení mezi Letištěm Václava Havla a Masarykovým nádražím v Praze.

SPOLU pro udržitelný život – to je název druhé kapitoly, která se zabývá životním prostředím, energetikou či zemědělstvím. Je dále dělena na podkapitoly Harmonické životní prostředí, stabilní energetika a Udržitelný rozvoj zemědělství a venkova. V první podkapitole SPOLU sděluje, že chce čtvrtinu zemědělské půdy do roku 2030 uvést do ekologického režimu. Mimo jiné chce v zemědělství omezit užívání pesticidů, dusíkatých látek či fosforu. Aktivní opylovače a celkovou biodiverzitu by měla chránit minimálně desetina zemědělské půdy. Komplexní pozemkové úpravy, které pomáhají zpomalit erozi, zadržet vodu v krajině a usnadňují přístup majitelům k jejich pozemku, chce strana podpořit mimo jiné min. 3 miliardami korun ročně, které na to vyčlení. Dále chce koalice novelizovat zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, který nově převede odpovědnost za stav krajiny na toho, kdo v ní hospodaří. Slibuje ukončení podpory biopaliv I. generace a bioplynových stanic zpracovávající technické plodiny. Krajinu chce koalice zalesňovat smíšenými lesy. Plochu nejpřísněji chráněného území chce SPOLU zdvojnásobit. Dále chce nechat vyhlásit dva nové národní parky – NP Křivoklátsko a NP Soutok. Do Ústavy ČR chce nechat zakotvit ochranu vody. Koalice chce budovat zelená města (zelené střechy, výsadba stromů, využití dešťové vody) a podporovat výstavbu v brownfieldech. Svoji podporu vyjadřuje také elektromobilitě, k jejímuž rozvoji má přispět i modernizace infrastruktury a technologický pokrok. Vytříděné sklo a plast by mělo mít dle koalice větší využití, proto vytvoří katalog recyklovaných stavebních prvků. Recyklační huby by pak měly z odpadu vyrábět stavební materiály, které budou daňově zvýhodněné. Výrobce a distributory chce podnítit používat co nejméně jednorázových obalů. Podpora kompostování a využívání bioodpadu má přispět k výrobě biometanu. Limity těžby uhlí považuje koalice za neprolomitelné, proto bude pokračovat v postupném odstavování uhelných elektráren. Průběžně bude ČR přecházet na nízkoemisní zdroje, jako jsou plyn, biomasa či odpad. SPOLU podporuje stavbu dalšího bloku v jaderné elektrárně Dukovany, avšak bez účasti

čínských a ruských firem. Do roku 2025 chce, aby na sto tisíce střechách byla fotovoltaická zařízení. Vlastníci budou moci získanou energii sdílet nebo prodávat. Plánuje pokračovat v dotačním programu Zelená úsporám. Fondy EU chce účinně využít k transformaci energetiky. Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj považuje koalici za nejvíce strukturálně postižené kraje, protože v minulosti z jejich průmyslu těžila celá země. Z energetické transformace tak musí vyjít nejlépe. V druhé podkapitole SPOLU uvádí, že podpoří výměnu domácích kotlů a instalaci fotovoltaiky na střechách. Rodinné farmy a malé, střední a začínající zemědělce chce více podporovat – např. pronájemem státní půdy. Dále chce koalici nastavit jasná pravidla pro čerpání dotací. Během následné kontroly se zaměří také na propojenost firem, které dotace čerpají. Modernizace a robotizace vstupuje i do odvětví zemědělství, proto chce zvýšit kvalitu zemědělského školství a mladé zemědělce na tyto trendy lépe připravit. Dále chce SPOLU zvyšovat potravinovou soběstačnost u komodit, u kterých to z hlediska naší země dává smysl, podporovat bioprodukcí potravin a zamezit dvojí kvalitě potravin. Plýtvání potravin chce snížit podporou činnosti potravinových bank. V rámci EU bude koalici prosazovat společný postup ohledně vhodného zacházení se zvířaty (např. zákaz klecového chovu nosnic), ale pouze tak, aby nebyli zákazem znevýhodněni čeští zemědělci. Dále se koalice domnívá, že stát by měl jít příkladem v hospodaření ve státních lesích, proto prioritou nebude okamžitý zisk, ale ekologická funkce a dlouhodobá udržitelnost. Budoucí zisky ze státních lesů budou přispívat k obnově lesních ekosystémů a ochraně vody. Posílení pravomocí vlastníků půdy a hospodářů v organizaci honiteb pomůže včas řešit problém s přemnožením zvěře či škůdců, což ušetří veřejné finance a ochrání krajinu před většími škodami. Koalice chce posílit obnovu přirozených vodních prvků (mokřady, tůňky, remízky) a budovat malé vodní plochy šetrné k přírodě.

Třetí kapitola **Spolu pro zdravou rodinu** je členěna do pěti podkapitol – Dostupné bydlení, Podpora rodin a sociální politika, Vstřícné zdravotnictví, Vzdělaná a kulturní společnost a Sport a aktivní život. V části Dostupné bydlení SPOLU sděluje, že chce zvýhodnit hypotéky na první bydlení. K tomu má pomoci snížení povinné spoluúčasti, přímá pomoc státu se spoluúčastí či bonus za každé narozené dítě. DPH u výstavby nebo rekonstrukce standardních bytů chce snížit z 15 % na 10 %. Proti nedostupnosti bydlení chce bojovat i sestavením cenové mapy pro výpočet obvyklého nájemného. Do Státního fondu podpory

investic chce přesunout více financí na bydlení. Zkrácením odpisové doby koalice očekává, že investoři budou více motivováni k výstavbě nájemního bydlení. Lhůtu pro uplatnění daně z příjmu chce SPOLU zkrátit při prodeji nemovitosti do pěti let. Odpisovou lhůtu u investic s minimální spotřebou chce zkrátit též. Obcím a městům nabídne výhodné půjčky na podporu výstavby, dále podpoří přímé investice samospráv do výstavby nájemního bydlení s ohledem na potřeby seniorů, sociálně a zdravotně znevýhodněných či mladých rodin. Uvolnění pozemků z majetku státu a jejich převedení obcím pomůže výstavbu také zjednodušit. V neposlední řadě dostupnosti bydlení pomůže posílení role samospráv v územním plánování a podpoře bydlení. V části Podpora rodin a sociální politika koalice zmiňuje, že plánuje zvýšit celkovou flexibilitu zákoníku práce. Podpoří práci z domova a představí několik možností zkrácených úvazků včetně zvýhodněného zdanění. Pracující rodiče budou mít nárok na vyšší daňové slevy na dítě, matky a pečující osoby budou po návratu do práce daňově zvýhodněny. Koalice chce umožnit čerpat rodičovský příspěvek i prarodičům. Zaměstnavatelům plánuje snížit sociální pojistné. Limity pro DPP a DPČ chce zvýšit. Ministerstvo práce a sociálních věcí chce SPOLU přejmenovat na ministerstvo pro rodinné, sociální a pracovní věci. Systém ústavní péče chce sjednotit pod jedno ministerstvo. Aktivnímu začleňování handicapovaných do společnosti a na pracovní trh má pomoci zákon o sociálním podnikání, který chce koalice přijmout. SPOLU by chtělo přehlednější a kvalitnější sociální systém, čemuž má pomoci víceleté financování sociálních služeb, aktualizace úhradové vyhlášky a pravidelná valorizace příspěvku na péči. Osobám se speciálními potřebami (drogově závislí, lidé s Alzheimerovou chorobou, ...) chce pomoci podporou rozvoje služeb. Koalice chce zjednodušit systém dávek, kdy některé dávky sloučí (příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení) a jiné zruší (příspěvek na dojíždění, ...). Koalice se zavazuje zabránit zneužívání systému dávek, přičemž však nepřipustí snižování životní úrovně ohrožených skupin. Plánuje spustit proces podávání žádostí o dávky online. V části Vstřícné zdravotnictví slibuje, že zajistí dostupnost zdravotní péče. Toho chce dosáhnout zřízením základní sítě zdravotnických zařízení a lékařské pohotovostní služby se stálým hodnocením regionální dostupnosti. Plánuje vytvořit nový strategický plán pro řešení krizových zdravotnických situací, neboť ten stávající se v době nouzového stavu ukázal jako nedostačující. Za významný faktor považuje prevenci, proto chce posílit význam preventivních programů, a dále slibuje finančně zvýhodnit ty, kteří na prevenci dbají.

SPOLU chce zavést doplňkové připojištění zdravotních a sociálních služeb. Občanům chce umožnit pojištění na míru. V trendu elektronizace chce pokračovat i v oblasti zdravotnictví. Plánuje zavedení jednotné elektronické karty pacienta. Zdravotnickým pracovníkům slibuje důstojnou mzdu. V části Vzdělaná a kulturní společnost SPOLU uvádí, že vzdělávání považuje za svoji prioritu. Financování školství chce proto zvýšit na průměr zemí OECD, což znamená na 5,2 % HDP. Platy pedagogů slibuje udržet na úrovni 130 % průměrné hrubé mzdy. Plánuje investovat do sportovních zařízení a vybavení škol, neboť sport a pohyb dětí považuje za základní předpoklad pro celkové zdraví. Dále chce koalice navýšit počty podpůrných pracovníků v mateřských školách, aby se pedagogové mohli plně věnovat své roli a tvůrčí práci s dětmi. Povinný poslední ročník předškolního vzdělávání chce zrušit. Podporovat chce dětské skupiny jako alternativy k předškolnímu vzdělávání. Reformovat chce SPOLU rámcové vzdělávací programy, přičemž chce snížit objem učiva a podpořit kvalitu před kvantitou. Na školách pak bude, zda rámcové vzdělávací programy využijí, nebo si vytvoří své vlastní. Vzdělávání se bude soustředit na rozvoj klíčových kompetencí a na rozvoj finanční a mediální gramotnosti, kritického myšlení, občanské vzdělávání a etickou výchovu. Je důležité, aby žáci znali kontext a praktickou roli toho, co se učí. Koalice chce posílit výuku dějin 20. století. Pandemie nám ukázala, že je nutné ve školách posílit rozvoj digitálního prostředí a digitální zkušenosti. Regiony s podprůměrnými výsledky vzdělávání chce koalice podpořit intervenčními a rozvojovými programy. Systém společného vzdělávání chce zachovat, ale plánuje ho podrobit detailní revizi, neboť systém má odrážet potřeby žáka a možnosti školy. S mimořádně nadanými žáky by měl též umět pracovat. Učitelům chce koalice zlepšit podmínky zejména rozšířením odborné podpory ve školách. Odbornou podporou má na mysli např. snížení administrativy, další vzdělávací a metodická podpora či podpora začínajících učitelů. Ředitelům chce zvýšit finanční ohodnocení a snížit administrativní zátěž. České školní inspekci chce posílit její metodickou roli. Koalice by chtěla, aby byli žáci vedle hodnocení známkami hodnoceni i formativně. Více peněz chce SPOLU investovat do základního výzkumu. Do konce volebního období slibuje zajistit finanční podporu na úrovni 1 % výdajů státního rozpočtu na kulturu. Dále chce podpořit výstavbu a rekonstrukce divadel, muzeí, galerií nebo koncertních sálů. Příjmy z turistického ruchu chce investovat do regionální kultury, péče o památky a turistické infrastruktury. Plánuje připravit zákon o veřejných kulturních institucích. Pod ministerstvo

kultury chce převést gesci cestovního ruchu. SPOLU chce schválit nový památkový zákon, který bude brát v úvahu udržitelnost památkové péče i oprávněné zájmy vlastníků. Kulturní statky a služby chce sjednotit v nejnižší sazbě DPH. Mecenášství a sponzoring považuje za funkční zdroj financování kultury, proto je plánuje více daňově zvýhodnit. Uvažuje o vstupu zdarma či zlevněném vstupném pro školy do vybraných kulturních institucí. Dále se koalice domnívá, že je pro orientaci v dnešní informacemi zahlcené době důležitá čtenářská gramotnost. Bude proto hledat způsoby, jak ji posílit. Za významnou považuje nezávislost veřejnoprávních médií, proto se chce zaměřit na udržení jejich financování. Do systému volby Rad ČT, ČRo a ČTK by se mohl zapojit nově i Senát ČR. Část Sport a aktivní život sděluje, že aby bylo financování sportu přes Národní sportovní agenturu transparentní, je potřeba, aby fungoval elektronický rejstřík sportovců shromažďující všechny údaje na jednom místě. Investiční plán Národní sportovní agentury chce SPOLU aktualizovat i s ohledem na možnosti regionů a měst. Plán by měl také určovat, jak budou regiony a města na sportovních akcích participovat. Financování sportu by mělo být nově víceleté a vícezdrojové. Koalice uvažuje o propojení vzdělávacího systému a sportu. Handicapované sportovce chce podporovat systémově, např. rozšiřováním sítě workoutových hřišť s uzpůsobenou infrastrukturou. V každé obci, městské části či aglomeraci nad 500 obyvatel chce podpořit dotačním programem vznik a provoz multifunkčních sportovišť. Podporu získají i všechny volnočasové aktivity (Sokol, Skaut, ...) a obdobné aktivity občanské společnosti.

Ve čtvrté kapitole **Spolu pro chytrý stát** je program dělen do dvou podkapitol – Státní správa pro 21. století a Reforma státu a práva. V první z nich se SPOLU zavazuje urychlit rozvoj Portálu občana a podpořit rozvoj Portálu podnikatele. Oba portály by se měly stát digitálními bránami do veřejné správy. Funkce CzechPOINTu by se měla nově rozšířit na univerzální podatelnu pro ty, kteří se státem nechtějí komunikovat digitálně. SPOLU slibuje, že jakmile občan jednou poskytne státu svá data, nebude je po něm nikdy vyžadovat znovu. Data si mezi sebou úřady předají. Dále plánuje koalice zajistit systém, který bude občany informovat s předstihem o končící platnosti všech průkazů, osvědčení či rozhodnutí. O 13 % chce snížit počty státních úředníků. Chce zřídit jednotné digitální tržiště, kde bude stát nakupovat digitální technologie a služby pro veřejný sektor. Pokud strategické, konzultační a analytické materiály zakoupené z veřejných financí nebudou podléhat utajení, budou

dostupné online na jednom místě. Aby byla ČR konkurenceschopná v oblastech digitální transformace, průmyslu 4.0 a e-governmentu, je nutné odstranit překážky bránící zavedení mobilních sítí 5G a rozvoji datové infrastruktury. Koalice má zájem vytvořit Národní katalog otevřených dat. Soukromý sektor a neziskovky budou mít k datům přístup a stát je přizve k podílení se na rozvoji digitálních služeb státu. Pro občany a podnikatele plánuje SPOLU vytvořit přehled veřejnoprávních povinností. Nejméně 20 % regulací, zákonů a vyhlášek (např. povinná lékařská prohlídka pro zaměstnance v administrativě) chce zrušit. Ve druhé části kapitoly sděluje, že za každý nově vydaný zákon zruší dva stávající zákony. Po pěti letech chce zákony z hlediska praxe přehodnocovat a případně je zrušit. Koalice se dále zavazuje vytvořit přehledný a komplexní právní informační systém, který bude přístupný online všem občanům. Ti si tak budou moci rychle najít vše potřebné a stáhnout si vzorová podání. Chce posuzovat dopad legislativy na rodinu, a tak každý návrh získá skóre FIA (Family Impact Assessment). Chce schválit nový občanský soudní řád a trestní řád. Koalice by chtěla více rozšířit možnosti alternativních trestů, prevence a potlačování recidivity, čímž si slibuje snížení počtu vězňů a rychlejší návrat odsouzených do běžného života. Plánuje také dokončit novelu exekučního řádu a občanského soudního řádu. Zdůrazňuje hledání spravedlivého přístupu k řešení dluhů, který zohledňuje podporu odpovědným dlužníkům a zároveň chrání práva seriózních věřitelů. Cílem koalice je nalézt vyvážené řešení, které umožní splacení dluhů, ale zároveň zabrání tomu, aby se dlužníci ocitli v cyklu finanční závislosti bez možnosti vymanit se z něj. Prioritou SPOLU je řešit problematiku exekučního řízení, včetně těch, která porušují zákony, a nastavit efektivní systém, který zohledňuje sociální problémy a zároveň respektuje princip právní vymahatelnosti. Stejně tak chce přistupovat k insolvenčním řízením se zvláštním zřetelem k těm, kdo jsou ve zranitelné pozici, jako jsou senioři, invalidé a mladiství. Dále koalice slibuje reformu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který by měl dohlížet na zadávání veřejných zakázek, nikoli činit obstrukce komplikující investice krajů a obcí. Pro sněmovní, prezidentské a evropské volby chce prosadit možnost korespondenční volby. Změny slibuje provést i v systému komunálních voleb, které by však neměly vést k přímé volbě starostů.

Poslední kapitola **SPOLU pro bezpečnou zemi** je tvořena jednou podkapitolou Zahraniční, evropská a bezpečnostní politika. Koalice se hlásí k zásadám „havlovské“ diplomacie, v jejímž duchu chce podporovat demokracii, lidská práva a občanskou společnost. Se

zeměmi jako jsou Ukrajina, Bělorusko, Gruzie či Kuba chce sdílet know-how pro transformaci. Zároveň plánuje posílit institucionální a odborné zázemí ve vztahu k Německu a nadále chce podporovat spolupráci v rámci Visegrádské skupiny. Ve svém programu vyzdvihuje potřebu spolupráce mezi USA a středovýchodní Evropou, proto navrhuje přihlásit se ke geopolitické platformě Trojmoří. Jednoznačně se hlásí k podpoře Izraele. Za důležité považuje členství ČR v Evropské unii a NATO. Uvádí, že Evropská unie poskytuje strukturu i pro naše bezpečnostní záležitosti, zejména pokud jde o boj s organizovaným zločinem, terorismem a udržování stability na hranicích EU. Snahou koalice je proto zajistit, aby byly v rámci EU vyčleněny dostatečné finanční zdroje na tyto oblasti. V obranné a bezpečnostní politice zdůrazňuje princip „NATO first“, proto si nepřejí, aby vznikla armáda Evropské unie. Dále se SPOLU ve svém programu zavazuje vynakládat na obranu 2 % HDP, čehož chce dosáhnout již v rozpočtu na rok 2025. Povinnost dávat na obranu výdaje ve výši 2 % HDP chce zakotvit v legislativě. Koalice se zavazuje k naplnění strategické Koncepce výstavby AČR do roku 2030. Zaměří se na realizaci vyzbrojovacích projektů v rámci NATO, které zahrnují například pásová bojová vozidla pěchoty, děla ráže NATO, protiletadlové raketové komplety SHORAD a mobilní radiolokátory MADR. Kromě toho SPOLU plánuje opětovné zřízení úřadu pro vyzbrojování, což umožní efektivnější kontrolu vojenských akvizic a koordinaci s partnery v rámci NATO. Tím bude možné účinněji nakupovat vybavení pro různé bezpečnostní složky. Přizpůsobit se vývoji bezpečnostního prostředí je pro koalici důležité, a tak slibuje prosadit odbornější přístup k obraně v digitálním prostoru. Obrana proti dezinformacím musí být rychlá a schopná reakce na různé úrovně hrozeb. Chce zavést novou pozici "národního bezpečnostního poradce", která bude sloužit jako nadresortní platforma pro koordinaci a komunikaci mezi subjekty bezpečnostní politiky. Tím se zajistí těsnější spolupráce mezi bezpečnostními složkami a účinnější přístup k boji proti dezinformacím a hybridním hrozbám. Koalice se věnuje i mobilizačnímu systému, který chce posílit. Toho chce dosáhnout pravidelnou obnovou munice a dalších zásob či navázáním účelných vztahů s průmyslem majícím v době krizí a konfliktů strategickou roli. Zavazuje se legislativně podpořit krizové řízení a kritickou infrastrukturu. Stát by měl být na krizové stavy, jako jsou pandemie nebo kybernetické útoky, lépe připraven. K stabilizaci policejních sborů by měla přispět Bílá kniha Policie ČR, kterou chce koalice vytvořit. Bude v ní uvedeno, jak stabilizace po personální, zdrojové,

materiální a organizační stránce dosáhnout. Investovat plánuje koalice i do Hasičského záchranného sboru ČR. Slibuje vytvoření databáze zájemců o službu v ozbrojených a bezpečnostních složkách. Chce motivovat veřejnost k vstupu do aktivních záloh. Legálním držitelům zbraní chce ponechat stávající práva. V závěru kapitoly se věnuje i problematice migrace, kdy uvádí, že je nutné ji řešit na evropské úrovni. SPOLU sděluje, že Evropská unie by měla chránit svoji vnější hranici, zrychlit proces zamítnutých žádostí o azyl, bojovat s pašeráky lidí a efektivně vynakládat pomoc v regionech, které jsou nestabilní. Zdůrazňuje odmítnutí kvót, neboť zastává názor, že migrační politiku si musí vybrat každá země sama. Migrační krizi je dle koalice nutné řešit mimo hranice EU, protože pouze pokud se vyřeší příčina této migrace, dojde k snížení počtu nově příchozích migrantů na evropské území.⁸³

⁸³ Volební program SPOLU pro sněmovní volby v roce 2021 [online]. [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: <https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf>

6 Komparace volebních programů před a po vzniku koalice

Porovnáme-li volební programy KDU-ČSL, TOP 09 a ODS z formálního hlediska, můžeme říci, že nejvíce textu a nejdetailnější popis obsahuje volební program strany TOP 09. Volební program KDU-ČSL má oficiální délku 30 stran, z toho 13 stran jsou pouze obrazové materiály. Program ODS je řešen systematicky bez přidané grafiky. Jednotlivé body jsou rozepsány stručně, heslovitě. Jak ODS, tak TOP 09 řadí své programy do logických celků se stručnými přehledy jednotlivých kapitol, resp. podkapitol. Oproti tomu program KDU-ČSL je psán formou souvislého textu bez přehledů a zestručňujících sekcí.

Volební program SPOLU se zdá být kombinací programů jednotlivých stran. Jednotlivé kapitoly jsou uvedeny čtivým souhrnem, na který navazuje úderný a heslovitý výčet toho, co koalice ve volebním období plánuje zvládnout. Z celkového počtu 60 stran je přibližně 10 obrazových. Program je specifický způsobem svého členění. Na rozdíl od ostatních volebních programů, kde jednotlivé celky pokrývají konkrétní okruhy zájmu od financí, přes zahraničí, školství, zdravotnictví až po zemědělství a životní prostředí, definuje volební program SPOLU neurčitá témata jako „SPOLU pro udržitelný život“ či „SPOLU pro zdravou rodinu“. Formálně jsou všechna důležitá témata pokryta v jednotlivých kapitolách, nicméně pro účely komparace je toto řazení při nejmenším neobvyklé.

Pro všechny čtyři programy platí, že definují své cíle, ale ne vždy specifikují, jakým způsobem nebo jakými prostředky těchto cílů chtějí dosáhnout.

Aby byla komparace programů z hlediska obsahu co nejprehlednější, je členěna do několika zájmových oblastí. V rámci této oblasti je pak přiblížen alespoň jeden bod, ke kterému se ve svém programu v roce 2021 vyjádřila koalice SPOLU a alespoň jedna ze stran v roce 2017. Následně je zhodnoceno, které straně se podařilo tento bod do společného programu prosadit, a jak se jej ve stávajícím volebním období daří plnit.

Hospodářská politika

SPOLU se ve svém programu zavazuje k co nejrychlejšímu splnění fiskálních maastrichtských kritérií a fiskálního paktu. Nedodává, že je to z toho důvodu, aby připravila Českou republiku na vstup do eurozóny, ale protože se domnívá, že to přispěje k zdravým veřejným financím. KDU-ČSL a TOP 09 ve svých programech do sněmovních voleb v roce

2017 sdělovaly, že jsou pro přijetí eura, zatímco ODS ve svém programu uvedla, že chce zrušit povinnost přijmout euro a trvale pro ČR vyjednat výjimku, aby se sama rozhodla, zda vůbec euro přijme a případně kdy. Lze tedy konstatovat, že v tomto bodě se strany koalice domluvily na kompromisu, kdy jasně nesdělují, že chtějí přijmout euro, ale ani že ho přijmout nechtějí. Ministerstvo financí a Česká národní banka v dokumentu, který hodnotí plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR a eurozóny za rok 2023, konstatují, že ČR neplní dvě ze tří kritérií – cenové kritérium a kritérium fluktuace měnového kurzu. Vládě proto doporučují, aby prozatím nestanovovala cílové datum vstupu do eurozóny, ani se nesnažila o vstup ČR do mechanismu směnných kurzů.⁸⁴ Tento bod z volebního programu se tedy zatím SPOLU naplnit či se jeho naplnění přiblížit nepodařilo.

Koalice ve svém programu slibuje zlevnit práci tím, že sníží odvody na sociální pojištění na straně zaměstnavatele o 2 procentní body. ODS ve svém programu z roku 2017 hovořila také o snížení odvodů ze mzdy hrazené zaměstnavatelem o 2 procentní body, ale nespecifikovala, zda by chtěla snížit odvody na sociální pojištění, zdravotní pojištění či na oboje. TOP 09 se také věnovala snížení odvodového zatížení práce, a to konkrétně o 8 % na sociální pojištění, přičemž větší část úlevy měla být na straně zaměstnance. KDU-ČSL se ve svém programu snížením odvodů ze mzdy nezabývá. Do společného programu se tato část dostala pravděpodobně na základě podnětu ODS a TOP 09. Tuto část programu koalice ve vládě zatím neprosadila a dle vyjádření vládní koalice z konce roku 2022 nejspíš ani neprosadí. Důvodem má být vysoká inflace i energetická krize. Snížení sociálního pojištění na straně zaměstnavatele o 2 procentní body by znamenalo, že by stát přišel o 41 miliard korun.⁸⁵

V programu SPOLU plánuje snížit DPH u výstavby a rekonstrukce standardních bytů z 15 % na 10 %. Dále ve svém programu zmiňuje, že chce prosadit sjednocení kulturních statků

⁸⁴ Ministerstvo financí České republiky: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou - 2023. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2024/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergencich-54852>

⁸⁵ ČT24: Vláda ustupuje od slibu snížit odvody firem, stát by přišel o desítky miliard [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vlada-ustupuje-od-slibu-snizit-odvody-firem-stat-by-prisel-o-desitky-miliard-15630>

a služeb v nejnižší sazbě DPH. DPH chce snížit také na ekologické výrobky. Dále se již DPH ve svém programu nezabývá. ODS v programu z roku 2017 uvedla, že chce zavést pouze dvě sazby DPH – DPH ve výši 10 % (snížení z 15 %) na potraviny a vybrané služby a 19 % (snížení z 21 %) na ostatní zboží a služby. TOP 09 chtěla také sjednotit daně do dvou sazeb – 20% základní daň, 10% snížená daň. KDU-ČSL se ve svém programu DPH nezabývala, ale věnovala se nedostupnosti bydlení, na kterou SPOLU reaguje navrhovaným snížením DPH na stavební práce z 15 % na 10 %. Nicméně je velmi překvapivé, že do společného programu se zavedení dvou sazeb DPH nedostalo, neboť jednou z hlavních věcí, které se dosud podařilo vládě prosadit, je změna sazeb DPH z tří na dvě – 21% základní a 12% snížená. V rámci této změny DPH došlo i na snížení stavebních prací z 15% sazby DPH na 12 %.⁸⁶ Snížení sazby se tedy koalici SPOLU podařilo prosadit, ale ne o tolik, kolik slibovala ve svém programu.

Sociální politika

Ve společném programu strany uvádí, že chtějí zavést daňové prázdniny pro rodiny, které čerpají rodičovský příspěvek nebo mají 3 a více dětí. KDU-ČSL v programu do sněmovních voleb v roce 2017 chtěla podpořit rodiny, v kterých rodiče pracují, zvýšením roční slevy na poplatníka a navýšením slevy na děti v rámci daní. TOP 09 se podpoře rodin ve svém programu také věnovala, ale daňová zvýhodnění vnímala na vysoké úrovni, proto již další zvýhodnění nenavrhovala. ODS se k daňovému zatížení rodin nevyjadřovala. Tato část v programu byla prosazena nejspíše stranou KDU-ČSL, neboť rodinná politika je důležitým tématem strany. TOP 09 mohla během volebního období změnit názor nebo v této problematice ustoupila, aby si mohla prosadit v jiné části programu svá prioritní témata. Ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka (KDU-ČSL) začátkem dubna 2024 uvedl, že by rád do konce volebního období daňové prázdniny prosadil do určité výše příjmu pro rodiny s 3 a více dětmi. Dle ministra financí Zbyňka Stanjury (ODS) je nereálné takovou

⁸⁶ Deník.cz: *Velký přehled změn sazeb DPH: Co nejvíce zdraží, co naopak může mírně zlevnit.* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/zmena-dph-zdrazovani-prehled-2024.html>

změnu k 1. lednu 2025 učinit, ale je připraven o tom diskutovat.⁸⁷ Zatím se tedy zdá, že tento bod volebního programu SPOLU ve vládě spíše neprosadí.

SPOLU ve svém programu slibuje zjednodušení systému dávek, kdy některé dávky chce sloučit a jiné zrušit. Příjemcům dávek chce umožnit podávat žádost online. Dále chce koalice zabránit zneužívání systému dávek a umožnit jejich čerpání pouze těm, kteří je skutečně potřebují. KDU-ČSL ve svém programu sdělovala, že chce nezaměstnané motivovat k práci a dlouhodobě nezaměstnané pak vytlačit ze života na dávkách. Také ODS ve svém programu uvedla, že chce zavést opatření proti zneužívání sociálních dávek, které chce podmínit prací. TOP 09 měla v programu na tuto problematiku shodný názor, kdy chtěla zabránit zneužívání dávek těmi, kteří aktivně nehledají práci a nejsou ochotni vykonávat veřejně prospěšné práce. Podporu v nezaměstnanosti chtěla výrazně snížit, pokud nezaměstnaný podal výpověď ze zaměstnání dobrovolně. Ve společném programu je bod týkající se dávek v rámci shody napříč koalicí. V roce 2022 spustilo ministerstvo práce a sociálních věcí klientskou zónu Jenda, prostřednictvím které mohli občané žádat nejprve o jednorázový příspěvek na dítě a později i o příspěvek na bydlení.⁸⁸ Přes tento systém by měli mít občané možnost od roku 2025 žádat i o sociální dávku, do které se sloučí příspěvek a doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a přírůstek na dítě. Občané tak budou nově podávat pouze jednu žádost. Nově by mělo ministerstvo posuzovat i majetek žadatelů. Podmínkou získání dávky má být zaměstnání, případně jeho aktivní hledání. To vše by mělo zabránit zneužívání systému dávek.⁸⁹ Tuto část programu se zatím daří SPOLU ve vládě naplňovat.

Zdravotnictví

SPOLU v programu uvádí, že chce elektronizovat zdravotnictví. Zmiňuje, že nabídne jednu elektronickou kartu pacienta. ODS i TOP 09 taktéž ve svých programech uvedly, že chtějí

⁸⁷ ČT24: *Jurečka chce snížit daně rodinám s více dětmi. Plán přichází pozdě, míní Stanjura* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/jurecka-chce-snit-dane-rodinam-s-vice-detmi-plan-prichazi-pozde-mini-stanjura-347904>

⁸⁸ IDnes.cz: *Příspěvek na bydlení i na děti online. Jurečka představil novinky v digitalizaci.* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/marian-jurecka-karel-trpkos-digitalizace-jenda.A231214_094451_domaci_misl

⁸⁹ České noviny: *MPSV chystá spojení čtyř dávek do jedné, změny mají začít platit v roce 2025.* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2475172>

posílit elektronizaci zdravotnictví. Neuvedly, jak toho chtějí dosáhnout či co přesně by chtěly elektronizovat. KDU-ČSL byla ve svém programu konkrétnější. Chtěla zavést elektronickou zdravotní knížku nebo e-recept. Na tématu elektronizace zdravotnictví se strany shodují, ačkoliv v programu SPOLU ho příliš nespecifikovaly. Na konci března 2024 představilo ministerstvo zdravotnictví aplikaci EZkarta, která uživatelům zobrazí všechna očkování aplikovaná od 1. ledna 2023. Postupně má aplikace své funkce rozšiřovat.⁹⁰ Vzhledem k tomu, že koalice tento bod programu příliš nerozváděla, můžeme říci, že se jí bod daří plnit, neboť k elektronizaci zdravotnictví za její vlády dochází.

Koalice chce na základě svého programu nabídnout pacientům doplňkové připojištění zdravotních a sociálních služeb a pojištění na míru. ODS chtěla také zavést individuální pojištění na míru. Pacientům dále chtěla umožnit vybrat si nákladnější metodu, materiál či konkrétního zdravotního pracovníka. Pacient by v takovém případě doplatil rozdíl oproti plně hrazené péči. TOP 09 hovořila přímo o nadstandardu ve zdravotnictví s možností sjednání dobrovolného zdravotního připojištění. To by mohl pacient využít jak na nezdravotnické služby (náklady na lůžko, stavu), tak na nadstandardní zdravotnické materiály či výkony. KDU-ČSL toto téma ve svém programu zahrnuté neměla. Je tedy zřejmé, že ve společném programu ho prosadily strany ODS a TOP 09. Ve stávajícím vládním období se tento bod programu zatím nepodařilo naplnit. Ministr zdravotnictví Vlastimil Válek (TOP 09) by chtěl předložit návrh novely zákona o veřejném zdravotním pojištění a úpravy dalších tří norem do poloviny roku 2024.⁹¹

Vzdělávání

Ve společném programu strany uvádí, že nechtějí rušit systém společného vzdělávání, ale chtějí ho podrobit detailní revizi. Systém by měl odrážet potřeby žáků i možnosti škol a měl by umět pracovat s žáky, kteří jsou mimořádně nadaní. KDU-ČSL v roce 2017 sdělovala, že společné vzdělávání vyhodnotí, přičemž zachová speciální školy. Podporu slibovala taktéž

⁹⁰ IDnes.cz: *Covidová Tečka se vrací. Je z ní EZkarta, ukáže všechna očkování* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-zdravotnictvi-aktualizace-aplikace-tecka-nova-ez-karta-ockovani.A240318_112728_domaci_vank

⁹¹ E15: *Válek oživuje nadstandardy ve zdravotnictví. Systému docházejí peníze*. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/valek-ozivuje-nadstandardy-ve-zdravotnictvi-systemu-dochazeji-penize-1412714>

mimořádně nadaným žákům. TOP 09 uvedla, že vzdělávání nesmí nikoho diskriminovat, naopak má být vstřícným prostředím k slabším a handicapovaným a má respektovat individuální možnosti a předpoklady žáků. V rámci společného vzdělávání chtěla zavést projekt dělení tříd, kdy v některých předmětech by bylo možné aplikovat „dvourychlostní“ výuku, aniž by byl porušen princip rovného přístupu ke vzdělání. ODS dle svého programu plánovala zrušit povinnou inkluzi. V tomto bodě programu se strany v roce 2017 neshodovaly. Můžeme konstatovat, že nejvíce se v tomto tématu prosadila TOP 09. Nejedná se však o výrazné prosazení, neboť program nevyjadřuje jasnou podporu společnému vzdělávání, naopak dodává, že sice ho koalice neplánuje zrušit, ale chce ho podrobit kontrole. Dle dostupných informací je systém společného vzdělávání zatím beze změny.

Kultura

Do konce volebního období chce koalice dosáhnout výdajů na kulturu ve výši 1 % státního rozpočtu. KDU-ČSL ve svém programu chtěla v rámci kultury zvýšit investice na údržbu a ochranu českého památkového fondu. Dalšímu financování do oblasti kultury se v programu nevěnovala. ODS i TOP 09 chtěly postupně navýšit výdaje na kulturu až na 1 % z celkové výše státního rozpočtu. Tento bod byl do společného programu prosazen ze stran ODS a TOP 09. V lednu 2024 ministr kultury Martin Baxa (ODS) oznámil, že tento bod se vládě kvůli úsporám nepodaří naplnit.⁹²

Veřejná správa

SPOLU ve svém programu plánuje snížit počty státních úředníků o 13 %. KDU-ČSL ve svém programu stav státních úředníků komentovala tak, že ho nechce více navyšovat. Také TOP 09 uvedla, že nepřipustí zvyšování jeho počtu. ODS se tomuto tématu ve svém programu nevěnovala. Lze tedy konstatovat, že v jednotlivých programech chtěly KDU-ČSL a TOP 09 prosadit to samé, ale ani jedna ze stran nehovořila o snižování počtu úředníků.

⁹² Aktuálně.cz: *Kvůli úsporám jedno procento na kulturu ze státního rozpočtu nepůjde, přiznal Baxa.* [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/kvuli-usporam-jedno-procento-na-kulturu-ze-statniho-rozpoctu/r-4870ce6eaf2411ee8c6f0cc47ab5f122/>

Tento bod se tedy v programu objevil prvně. Od ledna 2024 se snížil počet úředníků o 3,5 % a je otázkou, zda se do konce volebního období podaří snížit počty na celkových 13 %.⁹³

Doprava

Do konce volebního období by chtěla koalice SPOLU nechat postavit 250 km dálnic. TOP 09 chtěla dle svého programu do roku 2030 dokončit dálniční síť, což znamenalo při chybějících 900 km dálnic k roku 2017 vybudovat každý rok 70 km dálnic. Dálnicím se ve svém programu věnovala i ODS, která chtěla schválit zákon o prioritních stavbách týkající se mimo jiné dálnic. KDU-ČSL se ve svém programu dálnicím nevěnovala. V programu SPOLU se v této věci nejvíce prosadila TOP 09, neboť o jakémkoliv uzákonění výstavby dálnic společný program nehovoří. V roce 2022 bylo dokončeno 21 km dálnic.⁹⁴ Rok 2023 přinesl dokončení 15,4 km dálnic. Na rok 2024 je naplánováno otevření 118,1 km dálnic.⁹⁵ Výstavba dálnic však není otázkou jednoho roku. Jedná se o několikaleté projekty. Vláda SPOLU, Pirátů a Starostů dálnice ve svém volebním období dokončila, ale ty byly naplánované předchozími vládami.⁹⁶

Další prioritou je pro SPOLU výstavba sítě vysokorychlostních tratí. Železniční dopravou se ve svých programech z roku 2017 zabývaly všechny tři strany. TOP 09 uváděla, že by měly být vysokorychlostní železnice projektovány tak, aby se po nich mohly vlakové soupravy pohybovat rychlostí 300-350 km/h. KDU-ČSL nehovořila přímo o vysokorychlostních tratích, ale chtěla nechat budovat nové železniční tratě a modernizovat stávající tak, aby se po nich mohly pohybovat drážní tělesa rychlostí 200 km/h a více. Zákon o prioritních stavbách, který chtěla prosadit ODS, vysokorychlostní tratě také zmiňuje.

⁹³ Novinky.cz: *Vláda snižuje počet úředníků o 3,5 procenta, původně koalice Spolu slibovala 13 procent.* [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-vlada-snizuje-pocet-uredniku-cisla-jsou-ale-zoufale-mala-40451627>

⁹⁴ ČT24: *Rok 2022 v dopravě: Dálniční síť se rozrostla o 21 kilometrů, železniční koridory dostaly nový kabát* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/rok-2022-v-doprave-dalnicni-sit-se-rozrostla-o-21-kilometru-zeleznicni-koridory-dostaly-novy-kabat-12686>

⁹⁵ Ministerstvo dopravy ČR: *Během dvou let přibude přes 217 kilometrů silnic a dálnic.* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.mdcr.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Behem-dvou-let-pribude-pres-217-kilometru-silnic-a>

⁹⁶ Český rozhlas: *Petr Holub: Rekord ve stavbě dálnic. Proč není důvod k oslavě* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/petr-holub-rekord-ve-stavbe-dalnic-proc-neni-duvod-k-oslave-9150511>

Z výše uvedeného vyplývá, že na tomto tématu panuje napříč koalicí shoda. Prvním krokem pro výstavbu první vysokorychlostní železniční tratě, která má vést mezi Brnem a Vídní, je získání prvního pozitivního stanoviska EIA posuzující vliv na životní prostředí. Pokud ministerstvo dopravy získá i konečné stanovisko posuzující vliv na životní prostředí a stavební povolení, může se v roce 2026 začít trať stavět. Teprve ve chvíli, kdy bude stavba zahájena, proběhne výběrové řízení týkající se dopravce, který bude vlaky na vysokorychlostní trati provozovat. První úseky by pak měly být hotové po roce 2030.⁹⁷ Lze tedy konstatovat, že koalice o výstavbu vysokorychlostní trati usiluje. Zůstává otázkou, zda se jí podaří potřebné podklady pro zahájení stavby v roce 2026 získat či nikoliv.

SPOLU se také ve svém programu zavazuje zrušit plánovanou stavbu kanálu Dunaj – Odra – Labe. To ve svém programu chtěla prosadit pouze TOP 09. Ostatní strany tento bod v programech neměly. TOP 09 tak své koaliční partnery přesvědčila, aby tento závazek měly i ve společném programu. Projekt kanálu vláda SPOLU, Pirátů a Starostů v roce 2023 zrušila s odůvodněním, že je projekt rizikem pro krajinu a její ekosystém a ani nedává smysl z finančního hlediska.⁹⁸

Životní prostředí

V programu SPOLU strany sdělují, že podpoří elektromobilitu, neboť ta se podílí na zlepšování ovzduší ve městech. Dostupnost elektromobilů má být zajištěna jak technologickým pokrokem, tak modernizací infrastruktury. KDU-ČSL v programu pro sněmovní volby v roce 2017 uvedla, že podpoří elektromobilitu a skladování elektřiny v elektromobilových bateriích, a také urychlí budování sítě dobíjecích stanic. Ekologická vozidla chtěla strana podpořit i zvýhodněním na poplatcích za využívání dopravní infrastruktury. ODS slibovala podporu elektromobility v rámci zavedení konceptu smart cities. TOP 09 ve svém programu explicitně neuvedla, že podpoří elektromobilitu, ale ráda by schválila projekt e-dálnice, v rámci kterého by došlo na vybraných dálnicích

⁹⁷ ČT24: *Ministerstvo dosáhlo podstatného dílčího kroku pro vysokorychlostní trať mezi Brnem a Vídní. Stavět by se mohlo už za dva roky* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/ministerstvo-dosahlo-podstatneho-dilciho-kroku-pro-vysokorychlostni-trat-mezi-brnem-a-vidni-stavet-346625>

⁹⁸ Deník.cz: *Konec Zemanova snu. Vláda zastavila projekt kanálu Dunaj-Odra-Labe*. [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/dunaj-odra-labe-kanal-vlada-20230208.html>

k elektrifikaci pravého jízdního pruhu. Elektrická vedení by byla využita pro vytvoření husté sítě dobíjecích stanic pro elektromobily. Na podpoře elektromobility se strany jednoznačně shodují. Od začátku roku 2024 byla spuštěna dotace až 200 tisíc Kč na nákup elektromobilu, o kterou mohou žádat podnikatelé.⁹⁹ Dne 9. dubna 2024 řekl ministr dopravy Martin Kupka (ODS) v rozhovoru pro Radiožurnál, že tato dotace byla připravována ještě před nástupem vlády SPOLU, Pirátů a Starostů. Vláda se rozhodla projekt nezastavit, neboť se domnívá, že bude mít větší efekt pro rozšíření elektromobility. Nicméně dodává, že každá dotace zasahuje do volného trhu a deformuje ho, neboť vždy po zastavení jakékoliv dotace došlo k výkyvu na trhu. Dotace dle Kupky přispívá k tomu, že ceny elektromobilů zůstávají nadále vysoké. Úkolem vlády, které je Kupka součástí, má být dle jeho slov investice do infrastruktury. Uvádí, že napříč Evropou by měly být každých 60 km masivní dobíjecí stanice. Nejpozději v roce 2025 by měly být vybudovány huby s výkonem 1,4 megawattu.¹⁰⁰

Koalice ve společném programu sděluje, že chce zdvojnásobit plochu nejpřísněji chráněného území a vyhlásit nové národní parky NP Soutok a NP Křivoklátsko. Stejný bod měla v programu také TOP 09, která na rozdíl od společného programu nespecifikovala, které národní parky chce nechat zřídit. Alexandr Vondra (ODS), který se podílel v programu SPOLU na kapitole o životním prostředí, v rozhovoru v březnu 2024 pro Seznam Zprávy uvedl, že NP Soutok navrhla do programu ODS a NP Křivoklátsko TOP 09.¹⁰¹ NP Soutok se koalici zatím ve svém vládním období prosadit nepodařilo, ale od roku 2023 je Soutok v procesu vyhlášení CHKO. Změna CHKO Křivoklátsko na NP Křivoklátsko naráží na odpor starostů obcí, jejichž území se změna týká. Ministerstvo životního prostředí, které

⁹⁹ IRozhlas.cz: *Když stát dotuje elektromobily pro firmy, ať podpoří i soukromé osoby, říká šéf asociace.* [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/auto/elektromobil-auto-hatas-muricky-pro-a-proti-vlada-ministerstvo_2401210010_afo

¹⁰⁰ Radiožurnál: *S dotacemi se elektromobily nezlevní. Stát by měl investovat spíš do nabíjecí infrastruktury, říká ministr Kupka.* [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/s-dotacemi-se-elektromobily-nezlevni-stat-mel-investovat-spis-do-nabijeci-9211348>

¹⁰¹ Seznam Zprávy: *Tady není Yellowstone, říká Vondra. Národní park se musí dělat s rozmyslem.* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-tady-neni-yellowstone-rika-vondra-narodni-park-se-musi-delat-s-rozmyslem-247115>

spadá ve vládě pod koalici SPOLU, konkrétně pod KDU-ČSL, počítá s vyhlášením národního parku v roce 2025.¹⁰²

Zemědělství

Prioritním tématem je pro koalici voda. Její ochranu chce zakotvit do Ústavy ČR. Přírodního vodního režimu v krajině chce dosáhnout obnovou mokřadů, tůňek či remízků. Za tímto účelem plánuje využít minimálně část 3miliardového ročního obnosu určeného pro komplexní pozemkové úpravy. TOP 09 ve svém programu taktéž zmiňovala nutnost zadržovat vodu v krajině. Navrhovala proto zmenšit osevní plochy a šetrněji pečovat o lesy s ohledem na zachování druhové rozmanitosti. ODS chtěla zavést opatření, která zvýší schopnost krajiny zadržovat vodu, například odbahňování rybníků a další protipovodňová opatření. KDU-ČSL chtěla zjednodušením systému hospodaření u vodních ploch dosáhnout toho, aby zemědělci a vlastníci půdy zakládali nové vodní plochy a zvětšovali je. Dále uváděla, že chce podpořit akumulaci vody v krajině a vodních plochách, které by zadržovaly vodu z přívalových dešťů a v létě zlepšovaly průtok řek. Na téma zadržování vody v krajině naráží nejvíce program KDU-ČSL z roku 2017. Lze tedy konstatovat, že největší slovo v prosazování této problematiky do společného programu měla strana KDU-ČSL. Pro lidovce jsou témata zemědělství i životní prostředí velmi významná. Ostatně tato ministerstva pokrývají ve vládě i personálně. O vodní hospodářství se v ČR starají ministerstvo zemědělství, životní prostředí a dopravy. Ve Zprávě o stavu vodního hospodářství ČR v roce 2022 je uvedeno, že do této oblasti vláda investovala 11,2 mld korun. Investice mířila nejen do zadržování vody v krajině, ale také do vodovodů a kanalizací, protipovodňových opatření či do přípravy nových vodních děl. Ministr zemědělství Marek Výborný (KDU-ČSL) k tomu sdělil: *„Důležitou prioritou podpory našeho ministerstva jsou pozemkové úpravy. Hlavním cílem v roce 2022 bylo dlouhodobé zadržení vody v krajině a protierozní ochrana, tedy budování rybníků, malých vodních nádrží nebo mokřadů. K loňskému roku jsme v rámci pozemkových úprav řešených od roku 1991 vybudovali*

¹⁰² IDNES.cz: *Křivoklátsko, jižní Morava i Krušné hory. Nové rezervace vzniknou už příští rok.* [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nove-rezervace-chranena-oblast-krivoklatsko-krusne-hory.A240409_184351_domaci_vajo

*vodohospodářská opatření na ploše více než 793 hektarů a protierozní opatření na asi 885 hektarech. Celkem jsme tato opatření podpořili 406 miliony korun.*¹⁰³

SPOLU se ve svém programu zabývá i tématem potravin. Mimo jiné uvádí, že bude hájit naše národní zájmy v oblasti dvojí kvality potravin. V programu TOP 09 z roku 2017 se lze dočíst, že je potřeba vyjednávat o stejné kvalitě potravin napříč Evropou. Programy KDU-ČSL a ODS se tématu dvojí kvality potravin nevěnují. V dubnu 2021, tedy ještě před volbami do poslanecké sněmovny, podepsal tehdejší prezident republiky Miloš Zeman novelu zákona o potravinách, která zakazuje prodej potravin dvojí kvality pod hrozbou pokuty až 50 milionů Kč.¹⁰⁴ Není tedy zřejmé, proč TOP 09 tento bod do programu prosadila.

Zahraníční politika

Jedním z bodů zahraniční politiky, který v programu SPOLU zmiňuje, je rozvoj spojení s Izraelem. KDU-ČSL přímou podporu Izraeli ve svém programu nevyjadřovala. ODS podporu Izraeli ve svém programu jasně deklarovala a uvedla, že Izrael považuje za jedinou demokratickou zemi na Blízkém východě. TOP 09 ve svém programu hovořila o tom, že chce s Izraelem rozšiřovat spolupráci. Tato část je v programu SPOLU zjevně výsledkem snažení ODS a TOP 09. Tento bod programu se daří plnit, byť nelze tvrdit, že pouze zásluhou koalice SPOLU. Dle vyjádření ministerstva obrany na oficiálních webových stránkách vykonala po prezidentu, premiérovi a dalších vládních představitelích návštěvu Izraele po teroristických útocích Hamásu i ministryně obrany Jana Černochová (ODS). Tím

¹⁰³ Ministerstvo životního prostředí: *Modrá zpráva: Ministerstva loni podpořila vodní hospodářství více než 11 miliardami korun.* [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20230914-Modra-zprava-Ministerstva-loni-podporila-vodni-hospodarstvi-vice-nez-11-miliardami-korun

¹⁰⁴ IRozhlas.cz: *‘Češi nebudou spotřebiteli druhé kategorie.’ Prezident Zeman podepsal zákaz prodeje potravin dvojí kvality.* [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/potravin-y-dvoji-kvality-novela-milos-zeman_2104201344_pj

jednoznačně vyjádřila podporu Izraeli za vládu ČR.¹⁰⁵ Je nutné dodat, že první návštěvu Izraele v této kritické době podnikl ministr zahraničních věcí Jan Lipavský (Piráti).¹⁰⁶

Obranná a bezpečnostní politika

Výdaje na obranu ve výši 2 % HDP, ke kterým se ČR zavázala vůči NATO, chce SPOLU splnit již v rozpočtu na rok 2025. Povinnost plnit tento závazek chce také ukotvit v legislativě. Výdaje na obranu ve výši 2 % měly ve svých programech všechny tři strany koalice. V roce 2023 se podařilo vládě prosadit legislativní ukotvení výdajů na obranu ve výši minimálně 2 % HDP pro rozpočtový rok. Zatím však není jasné, zda se podaří závazek v roce 2024 splnit. Sama ministryně obrany Jana Černochová (ODS) přiznala, že některé výdaje nemusí NATO uznat jako jednoznačně související s obranou státu. Výdaje na obranu za rok 2024 vyhodnotí NATO v polovině roku 2025.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Ministerstvo obrany: *Ministryně obrany v Izraeli: Vynikající vztahy mohou přinést vynikající výsledky, nejen pro obranný průmysl*. [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministryne-obrany-v-izraeli:-vynikajici-vztahy-mohou-prinest-vynikajici-vysledky--nejen-pro-obranny-prumysl-249201/>

¹⁰⁶ Seznam Zprávy: „*Jste tu první, jako v roce 1948.*“ *Lipavský navštívil Izrael, domů veze 34 Čechů* [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-jste-tu-prvni-jako-v-roce-1948-lipavsky-navstivil-izrael-mluvil-s-obetmi-teroru-238119>

¹⁰⁷ ČT24: *Splnění závazku vůči NATO o dvou procentech na obranu nemá Česko jisté. Některé výdaje mohou být sporné* [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/splneni-zavazku-vuci-nato-o-dvou-procentech-na-obranu-nema-cesko-jiste-nektere-vydaje-mohou-byt-spor-343237>

Závěr

Práce byla věnována koalici SPOLU, jejím členským stranám a původním volebním programům pro volby do Poslanecké sněmovny ČR z roku 2017 s ohledem na jejich spojení a sestavení společného volebního programu pro volby 2021. V první části byl pokryt teoretický základ a nastoleny základní parametry práce. Druhá část pak rozebírá programatiku jednotlivých stran i samotné koalice a poskytuje jejich srovnání.

Lze říci, že spolupráce stran KDU-ČSL, ODS a TOP 09 byla v rámci předvolební koalice SPOLU jednoznačně úspěšná. Koalici se podařilo vyhrát volby a hrát tak významnou roli při sestavování vlády a prosazování svého programu.

Prostřednictvím komparace a analýzy volebních programů jednotlivých stran a volebního programu koalice SPOLU lze dojít k závěru, že nejvíce se ve společném volebním programu prosadily strany ODS a TOP 09. Ty se řadí mezi pravicové strany a jsou si hodnotově velmi blízké. Ve svých samostatných programech se vyjadřovaly podobně k tématům jako jsou finance či podnikatelské prostředí. KDU-ČSL se nachází na politickém spektru od obou stran více vlevo, prioritními tématy jsou pro ni rodina či zemědělství. Obecně však lze konstatovat, že všechny tři strany jsou si názorově velmi podobné, proto i na jednotlivé body programu měly téměř totožný pohled. Zcela výjimečně spolu nesouhlasily, ale ve společném programu se dokázaly dohodnout na kompromisu.

Ačkoliv se strana TOP 09 zjevně podílela na společném programu významnou mírou, ve vládě získala nižší počet křesel než KDU-ČSL. Ze statistik vyplývá, že podobná situace nastala například i v případě rozdělení státního příspěvku na úhradu volebních nákladů za rok 2021 který koalice SPOLU obdržela.

Spolupráce v rámci koalice SPOLU probíhá i dál po volbách. Otevřená zůstává otázka, zda koalice SPOLU přetrvá i do dalších řádných voleb do poslanecké sněmovny v roce 2025.

Dalším možným námětem pro výzkum by bylo zjistit, jak se volební program SPOLU promítl do vládního programu tzv. pětkoalice s hnutím STAN a Českou pirátskou stranou, které kandidovaly do voleb též v koalici.

Ve výuce společenských věd na gymnáziu by bylo možné tuto práci využít v rámci učiva zabývajícího se politickými subjekty a systémy, volbami, volebními systémy, jako praktickou ukázkou spolupráce mezi politickými stranami vyvinutou k dosažení svých cílů.

Seznam použitých informačních zdrojů

Odborná literatura

FIALA, Petr a MAREŠ Miroslav. Programatika politických stran. Politologický časopis. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, roč. 1998, č. 1, s. 5-20. ISSN 1211-3247. 1998.

FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. Teorie politických stran. Dotisk [i.e. 2. vyd.]. Vědecké studie (Barrister & Principal). Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009. ISBN 978-80-87029-71-8.

HLOUŠEK, Vít a KOPEČEK, Lubomír. Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3192-6.

NOVÁK, Miroslav. Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-22-2.

NOVÁK, Miroslav; BROKL, Lubomír; DRULÁK, Petr; FRÍČ, Pavol; GREGOR, Martin et al. Úvod do studia politiky. Druhé vydání, rozšířené a doplněné. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. ISBN 978-80-7419-263-0.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4.

SARTORI, Giovanni. Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4.

STRMISKA, Maxmilián. Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-038-0.

Programy

Volební program KDU-ČSL pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/program.aspx>

Volební program ODS pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/volby2017>

Volební program TOP 09 pro sněmovní volby v roce 2017 [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/archiv/volebni-program-2017/>

Volební program SPOLU pro sněmovní volby v roce 2021 [online]. [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: <https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf>

Elektronické zdroje

LEBEDA, Tomáš. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. Sociologický časopis. 2001, roč. 37, čís. 4, s. 440n, ISSN 0038-0288 [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2001/04/03.pdf>

KDU-ČSL: Historie [online]. [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/historie>

iDNES.cz: Pletou si stranu a kostel, říká exministr Kalousek na adresu lidovců [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/pletou-si-stranu-a-kostel-rika-exministr-kalousek-na-adresu-lidovcu-11y-/domaci.aspx?c=A090522_223633_domaci_anv

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. Volby.cz [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

Volby.cz: Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021 [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>

Volby.cz: Výsledky voleb a referend. [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.volby.cz>

ANO podepsalo koaliční smlouvu s ČSSD i dohodu s KSČM. Podívejte se, k čemu se strany zavazují. ČT24 [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2533984-ano-podepise-koalicni-smlouvu-i-dohodu-o-toleranci-s-kscm>

KDU-ČSL: Kdo jsme [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>

IRozhlas.cz: Před 33 lety vzniklo v Činoherním klubu Občanské fórum. Mezi hlavní představitele patřil Havel. [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/obcanske-forum-1989-vaclav-havel_2211191144_ako

ODS: Historie [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas/historie>

TOP 09: Tradice, odpovědnost, prosperita. Vznik a vývoj strany [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-top-09-vznik-a-vyvoj-strany-40353625>

ODS, TOP 09 a KDU-ČSL půjdou do voleb společně. Chtějí je vyhrát [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ods-top-09-a-kdu-csl-pujdou-do-voleb-spolecne-chteji-je-vyhrat-42605>

ODS, KDU-ČSL a TOP 09 jdou do voleb jako koalice SPOLU. Daly 17 slibů [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ods-kdu-csl-a-top-09-jsou-do-voleb-jako-koalice-spolu-133025>

CNN Prima News: Námluvy pokročily. Jak se pečou koalice proti Babišovi do velkých voleb? [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/namluvy-pokrocily-jak-se-pecou-koalice-proti-babisovi-do-velkych-voleb-10635>

Aktuálně.cz: 10 let od razie na Úřadu vlády. Padl jediný trest, miliony odškodnění a vrácené zlato. [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/razie-vyroci-prehled/r~a8513374090b11eea873ac1f6b220ee8/>

ODS: O nás [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas>

TOP 09: Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí podepsaly smlouvu o spolupráci [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>

Zákony pro lidi: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Zákony pro lidi: Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Zákony pro lidi: Zákon č. 424/1991 Sb., Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-424>

Zákony pro lidi: Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>

Deník.cz: Konec Zemanova snu. Vláda zastavila projekt kanálu Dunaj-Odra-Labe. [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/dunaj-odra-labe-kanal-vlada-20230208.html>

IDNES.cz: Křivoklátsko, jižní Morava i Krušné hory. Nové rezervace vzniknou už příští rok. [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nove-rezervace-chranena-oblast-krivoklatsko-krusne-hory.A240409_184351_domaci_vajo

IRozhlas.cz: Když stát dotuje elektromobily pro firmy, ať podpoří i soukromé osoby, říká šéf asociace. [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/auto/elektromobil-auto-hatas-muricky-pro-a-proti-vlada-ministerstvo_2401210010_af0

Radiožurnál: S dotacemi se elektromobily nezlevní. Stát by měl investovat spíš do nabíjecí infrastruktury, říká ministr Kupka. [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/s-dotacemi-se-elektromobily-nezlevni-stat-mel-investovat-spis-do-nabijeci-9211348>

Deník.cz: Velký přehled změn sazeb DPH: Co nejvíce zdraží, co naopak může mírně zlevnit. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/zmena-dph-zdrazovani-prehled-2024.html>

IDnes.cz: Příspěvek na bydlení i na děti online. Jurečka představil novinky v digitalizaci. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/marian-jurecka-karel-trpkos-digitalizace-jenda.A231214_094451_domaci_misl

České noviny: MPSV chystá spojení čtyř dávek do jedné, změny mají začít platit v roce 2025. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2475172>

ČT24: Jurečka chce snížit daně rodinám s více dětmi. Plán přichází pozdě, míní Stanjura [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/jurecka-chce-snizit-dane-rodinam-s-vice-detmi-plan-prichazi-pozde-mini-stanjura-347904>

IDnes.cz: Covidová Tečka se vrací. Je z ní EZkarta, ukáže všechna očkování [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-zdravotnictvi-aktualizace-aplikace-tecka-nova-ez-karta-ockovani.A240318_112728_domaci_vank

Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí: Zprávy o financování volební kampaně Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2017 [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.udhpsch.cz/zpravy-o-financovani-volebni-kampane-ps-2017-otevrena-data>

Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí: Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, konané na podzim 2021 [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://zpravy.udhpsch.cz/zpravy/ps2021>

Ministerstvo financí: Příspěvky ze státního rozpočtu uhrazené politickým stranám, politickým hnutím a koalicím v roce 2021 [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/podpora-z-narodnich-zdroju/politicke-strany-a-hnuti/prispevky-vyplacene-politickym-stranam-p-46509>

TOP 09: Spolupráce mezi TOP 09 a STAN byla úspěšná [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/spoluprace-se-stan/spoluprace-mezi-top-09-a-stan-byla-uspesna-21659.html>

TOP 09: Spolupráce mezi TOP 09 a STAN byla úspěšná [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/spoluprace-se-stan/spoluprace-mezi-top-09-a-stan-byla-uspesna-21659.html>

IRozhlas: ODS, TOP 09 a Věci veřejné podepsaly koaliční smlouvu. [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ods-top-09-a-veci-verejne-podepsaly-koalicni-smlouvu-201007122311_mkopp

Aktuálně.cz: TOP 09 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/politika/politicke-strany/top09/r~i:wiki:636/>

TOP 09: Stanovy politické strany TOP 09 [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/o-nas/stanovy/>

ČT24: Nastupuje vláda Petra Fialy, prezident Zeman ji jmenuje v Lánech [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/nastupuje-vlada-petra-fialy-prezident-zeman-ji-jmenuje-v-lanech-26103>

ČT24: Vláda ustupuje od slibu snížit odvody firem, stát by přišel o desítky miliard [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vlada-ustupuje-od-slibu-snit-odvody-firem-stat-by-prisel-o-desitky-miliard-15630>

Ministerstvo financí České republiky: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou - 2023. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2024/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-54852>

E15: Válek oživuje nadstandardy ve zdravotnictví. Systému docházejí peníze. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/valek-ozivuje-nadstandardy-ve-zdravotnictvi-systemu-dochazeji-penize-1412714>

Aktuálně.cz: Kvůli úsporám jedno procento na kulturu ze státního rozpočtu nepůjde, přiznal Baxa. [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/kvuli-usporam-jedno-procento-na-kulturu-ze-statniho-rozpocetu/r~4870ce6eaf2411ee8c6f0cc47ab5f122/>

ČT24: Rok 2022 v dopravě: Dálniční síť se rozrostla o 21 kilometrů, železniční koridory dostaly nový kabát [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/rok-2022-v-doprave-dalnicni-sit-se-rozrostla-o-21-kilometru-zeleznicni-koridory-dostaly-novy-kabat-12686>

Ministerstvo dopravy ČR: Během dvou let přibude přes 217 kilometrů silnic a dálnic. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Behem-dvou-let-pribude-pres-217-kilometru-silnic-a>

Český rozhlas: Petr Holub: Rekord ve stavbě dálnic. Proč není důvod k oslavě [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/petr-holub-rekord-ve-stavbe-dalnic-proc-neni-duvod-k-oslavě-9150511>

ČT24: Ministerstvo dosáhlo podstatného dílčího kroku pro vysokorychlostní trať mezi Brnem a Vídní. Stavět by se mohlo už za dva roky [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/ministerstvo-dosahlo-podstatneho-dilciho-kroku-pro-vysokorychlostni-trat-mezi-brnem-a-vidni-stavet-346625>

Ministerstvo životního prostředí: Modrá zpráva: Ministerstva loni podpořila vodní hospodářství více než 11 miliardami korun. [online]. [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20230914-Modra-zprava-Ministerstva-loni-podporila-vodni-hospodarstvi-vice-nez-11-miliardami-korun

Seznam Zprávy: Tady není Yellowstone, říká Vondra. Národní park se musí dělat s rozmyslem. [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-tady-neni-yellowstone-rika-vondra-narodni-park-se-musi-delat-s-rozmyslem-247115>

IRozhlas.cz: ‚Češi nebudou spotřebiteli druhé kategorie.‘ Prezident Zeman podepsal zákaz prodeje potravin dvojí kvality. [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/potraviny-dvoji-kvality-novela-milos-zeman_2104201344_pj

Ministerstvo obrany: Ministryně obrany v Izraeli: Vynikající vztahy mohou přinést vynikající výsledky, nejen pro obranný průmysl. [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministryne-obrany-v-izraeli:-vynikajici-vztahy-mohou-prinest-vynikajici-vysledky--nejen-pro-obranny-prumysl-249201/>

Seznam Zprávy: „Jste tu první, jako v roce 1948.“ Lipavský navštívil Izrael, domů veze 34 Čechů [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-jste-tu-prvni-jako-v-roce-1948-lipavsky-navstivil-izrael-mluvil-s-obetmi-teroru-238119>

ČT24: Splnění závazku vůči NATO o dvou procentech na obranu nemá Česko jisté. Některé výdaje mohou být sporné [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/splneni-zavazku-vuci-nato-o-dvou-procentech-na-obranu-nema-cesko-jiste-nektere-vydaje-mohou-byt-spor-343237>

TOP 09 odstartovala kampaň, ze svých hodnot "neuhne" [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-odstartovala-kampan-ze-svych-hodnot-neuhne-22544.html>